

Brussel, 22 juli 2026
(OR. en)

11674/26

FREMP 239
JAI 965
AG 114
POLGEN 189

BEGELEIDENDE NOTA

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	17 juli 2026
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2026) 900 final
Betreft:	MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S Verslag over de rechtsstaat 2026 Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie

De delegaties vinden hierbij document COM(2026) 900 final.

Bijlage: COM(2026) 900 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie

{SWD(2026) 901 final} - {SWD(2026) 902 final} - {SWD(2026) 903 final} -
 {SWD(2026) 904 final} - {SWD(2026) 905 final} - {SWD(2026) 906 final} -
 {SWD(2026) 907 final} - {SWD(2026) 908 final} - {SWD(2026) 909 final} -
 {SWD(2026) 910 final} - {SWD(2026) 911 final} - {SWD(2026) 912 final} -
 {SWD(2026) 913 final} - {SWD(2026) 914 final} - {SWD(2026) 915 final} -
 {SWD(2026) 916 final} - {SWD(2026) 917 final} - {SWD(2026) 918 final} -
 {SWD(2026) 919 final} - {SWD(2026) 920 final} - {SWD(2026) 921 final} -
 {SWD(2026) 922 final} - {SWD(2026) 923 final} - {SWD(2026) 924 final} -
 {SWD(2026) 925 final} - {SWD(2026) 926 final} - {SWD(2026) 927 final} -
 {SWD(2026) 928 final} - {SWD(2026) 929 final} - {SWD(2026) 930 final} -
 {SWD(2026) 931 final}

1. INLEIDING

De rechtsstaat vormt de kern van het Europese project als een van de waarden waarop de Europese Unie is gegrondvest. De welvaart, veiligheid en democratische veerkracht van de EU hangen af van de eerbiediging van de rechtsstaat en de gemeenschappelijke waarden van de Unie. Europeanen beschouwen democratie, mensenrechten en de rechtsstaat als een van de grootste troeven van de EU¹. Nu de internationale op regels gebaseerde orde, de grondrechten en de democratische stelsels in toenemende mate onder druk staan, is de bescherming van deze waarden belangrijker dan ooit. Sterke normen op het gebied van de rechtsstaat zijn niet alleen van essentieel belang om het vertrouwen van de burgers in overheidsinstellingen te handhaven, de bescherming van hun rechten te waarborgen en de democratie te ondersteunen, maar ook om Europa aantrekkelijker te maken voor investeringen en bedrijfsactiviteiten en het concurrentievermogen van de Unie op lange termijn te stimuleren.

Sinds de start ervan in 2020 is het verslag over de rechtsstaat een beproefd instrument geworden, waarbij de aanbevelingen ervan steeds meer fungeren als aanjagers van hervormingen dankzij nauwere samenwerking met de lidstaten gedurende de hele jaarlijkse cyclus. De sterkere nadruk op de dimensie van de eengemaakte markt, die vorig jaar is ingevoerd, weerspiegelt de centrale rol van de rechtsstaat bij het waarborgen van rechtszekerheid en een voorspelbaar klimaat waarin bedrijven in de hele Unie op gelijke voet van de eengemaakte markt kunnen profiteren.

In een context van aanhoudende geopolitieke instabiliteit blijft het bevorderen en beschermen van de rechtsstaat buiten haar grenzen een belangrijk strategisch doel voor de Unie. De deelname van uitbreidingslanden naast EU-lidstaten aan het verslag over de rechtsstaat en de geleidelijke opnemings van extra uitbreidingspartners zodra zij klaar zijn², vormen een verdere ondersteuning van hun hervormingsinspanningen om de rechtsstaat stevig en onomkeerbaar vóór de toetreding te verankeren, en ervoor te zorgen dat deze hoge normen na de toetreding worden gehandhaafd.

Het verslag biedt door middel van zijn jaarlijkse beoordeling van de toestand van de rechtsstaat in elke EU-lidstaat één referentiepunt dat bijdraagt tot de dialoog en het wederzijds vertrouwen tussen de EU en de lidstaten. De aanbevelingen in het verslag zijn bedoeld als leidraad voor het optreden van de lidstaten bij het doorvoeren van hervormingen waarmee belangrijke uitdagingen worden aangepakt en de rechtsstaat wordt versterkt, hetgeen heeft bijgedragen tot het opbouwen van een positieve hervormingsdynamiek³. De bevindingen in het verslag zijn ook een bron van informatie bij de toepassing van andere instrumenten, met name de conditionaliteitsverordening⁴. De essentiële rol van het verslag bij het bevorderen van hervormingen, het ondersteunen van goed bestuur en het waarborgen dat uitdagingen op het gebied van de rechtsstaat preventief worden aangepakt, komt ook tot uiting in het voorstel van de Commissie voor het volgende meerjarig financieel kader (MFK)⁵.

¹ In Flash Eurobarometer 569 “Uitdagingen en prioriteiten van de EU” van september 2025 noemden de Europeanen de eerbiediging van de democratie, de mensenrechten en de rechtsstaat als de belangrijkste troeven van de EU (36 %).

² Sinds 2024 zijn Albanië, Montenegro, Noord-Macedonië en Servië opgenomen in het verslag. De selectie is een afspiegeling van de vooruitgang die werd geboekt in hun respectieve toetredingsprocessen of met betrekking tot de mate waarin zij voorbereid zijn op het gebied van de rechtsstaat.

³ 47 % van de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2025 is geheel of gedeeltelijk uitgevoerd.

⁴ Verordening (EU, Euratom) 2020/2092 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2020 betreffende een algemeen conditionaliteitsregime ter bescherming van de Uniebegroting.

⁵ COM(2025) 570 final.

2. HANDHAVING VAN DE RECHTSSTAAT: ONTWIKKELINGEN EN MAATREGELEN OP EU-NIVEAU

Het verslag over de rechtsstaat is een centrale pijler van de architectuur met betrekking tot de rechtsstaat van de EU⁶. Deze architectuur bestaat uit een gevarieerde reeks instrumenten die tot doel hebben de rechtsstaat in de hele Unie te bevorderen, te beschermen en te handhaven. De doelstellingen van het verslag bestaan erin een sterke rechtsstatelijke cultuur te **bevorderen**, problemen met de rechtsstaat te **voorkomen** en doeltreffend te **reageren** op ernstige en aanhoudende uitdagingen.

2.1 *Een geïntegreerde rechtsstaatcyclus*

In haar toespraak over de Staat van de Unie van 2025 riep voorzitter Von der Leyen op tot een **geïntegreerde jaarlijkse rechtsstaatcyclus**, opgebouwd rond een gemeenschappelijk ritme, duidelijke mijlpalen en bijdragen van alle EU-instellingen. De instellingen hebben een gedeelde plicht om de rechtsstaat te helpen bevorderen en handhaven in het kader van hun respectieve prerogatieven. De Commissie heeft er in het kader van de rechtsstaatcyclus van dit jaar naar gestreefd de samenwerking met het Europees Parlement en de lidstaten verder te verdiepen door het bereik en de coördinatie te versterken.

Het verslag wordt opgesteld door middel van consistente en intensieve samenwerking met de lidstaten en andere belanghebbenden op nationaal en EU-niveau⁷. In het verslag worden aanhoudende en gerichte inspanningen aangemoedigd om de daarin vastgestelde uitdagingen aan te pakken, op basis van een gemeenschappelijke visie. Het verslag bevordert ook de samenwerking tussen de lidstaten, alsook met de Commissie, internationale organen en actoren zoals de Commissie van Venetië van de Raad van Europa, wat aanzet tot hervormingen op basis van de meest geschikte oplossingen, waarbij ook rekening wordt gehouden met specifieke nationale contexten en rechtstradities.

De Commissie werkt op zowel politiek als technisch vlak nauw samen met de lidstaten, ook om het toezicht op de uitvoering en de opvolging van aanbevelingen te verbeteren. Deze grotere betrokkenheid stelt haar in staat de uitvoering van hervormingen te ondersteunen, de vooruitgang gedurende het hele jaar te monitoren en ervoor te zorgen dat de aanbevelingen nauw blijven aansluiten bij de ontwikkelingen ter plaatse. Op technisch niveau bieden regelmatige bijeenkomsten van het **netwerk van contactpunten voor de rechtsstaat** een forum voor het uitwisselen van ervaringen en het bespreken van kwesties van gemeenschappelijk belang die in de verslagen over de rechtsstaat ter sprake zijn gebracht⁸. Input van de autoriteiten van de lidstaten vormt een belangrijke bron van informatie voor het verslag.

Op politiek niveau is de **dialogoog over de rechtsstaat** in de Raad Algemene Zaken verder geconsolideerd als forum voor politieke uitwisselingen over rechtsstatelijke aangelegenheden tussen de lidstaten⁹. Hiermee worden een platform geboden voor een constructieve dialoog

⁶ Naast het instrumentarium voor de rechtsstaat omvatten andere instrumenten (die hieronder nader worden beschreven) het EU-scorebord voor justitie, het Europees Semester, financiële steun van de EU voor structurele hervormingen van de rechtsstaat en het maatschappelijk middenveld, inbreukprocedures, het mechanisme van artikel 7 VEU om ernstige schendingen van de rechtsstaat aan te pakken, de jaarlijkse gestructureerde dialogen over de rechtsstaat van de Raad en begrotingswaarborgen in het kader van het huidige meerjarig financieel kader.

⁷ Er zijn meer dan 600 vergaderingen gehouden om het verslag van dit jaar voor te bereiden.

⁸ Een van de onderwerpen van de uitwisselingen over goede praktijken waren initiatieven op nationaal niveau om het bewustzijn over de rechtsstaat te vergroten en de aanwerving van magistraten te bevorderen.

⁹ De Raad Algemene Zaken hield een horizontale bespreking over ontwikkelingen met betrekking tot de rechtsstaat in september 2025, en landspecifieke besprekingen in november 2025 en januari en mei 2026.

over beste praktijken en discussies over de aanpak van tekortkomingen, op basis van het verslag over de rechtsstaat. Sinds 2024 nemen de ministers van de uitbreidingslanden waarop het verslag over de rechtsstaat betrekking heeft, samen met de ministers van de lidstaten deel aan deze dialogen¹⁰. Ook werden thematische rechtsstaatkwesties verder besproken in de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken tijdens elk halfjaarlijks voorzitterschap van de Raad¹¹. In 2025 organiseerde de Raad onder het Deense voorzitterschap een informele bijeenkomst van de ministers van Cultuur en Media, die in een verklaring het **belang van een verscheidenheid aan vrije en onafhankelijke media** benadrukten¹². Tijdens de Raad Algemene Zaken van mei 2026 hebben alle lidstaten hun steun uitgesproken voor de conclusies van het voorzitterschap van 2023 over de evaluatie van de jaarlijkse dialoog over de rechtsstaat¹³.

Het **Europees Parlement** is belangrijke bijdragen blijven leveren aan de jaarlijkse rechtsstaatscyclus door middel van regelmatige besprekingen in de plenaire vergadering en de commissies, waardoor rechtsstatelijke kwesties op EU- en nationaal niveau meer aandacht krijgen. In 2025 heeft het Parlement het tijdschema van zijn initiatiefverslag over het verslag over de rechtsstaat van de Commissie vervroegd om een meer geïntegreerde cyclus mogelijk te maken. Het is belangrijk om synergieën tussen het instrumentarium voor de rechtsstaat van de Commissie en andere bestaande initiatieven te bevorderen om ervoor te zorgen dat de jaarlijkse rechtsstaatscyclus nog doeltreffender wordt om de lidstaten te helpen positieve hervormingen door te voeren, en de Commissie zal met het Parlement en de Raad blijven samenwerken om de dialoog over de cyclus te verbeteren en te versterken. In dat verband is zij ingenomen met het werk van de [monitoringgroep inzake de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten \(DRFMG\)](#) van de Commissie LIBE van het Parlement. Het biedt een waardevol forum voor zowel horizontale als landspecifieke besprekingen waaraan de Commissie actief zal blijven deelnemen, onder meer ter ondersteuning van de voorbereiding van het verslag over de rechtsstaat en de opvolging van de aanbevelingen ervan.

De besprekingen over de rechtsstaat werden ook in andere fora voortgezet. Het **Europees Economisch en Sociaal Comité** heeft zijn zesde jaarlijkse conferentie over de grondrechten en de rechtsstaat gehouden. De Commissie heeft in nauwe samenwerking met het Bureau voor de grondrechten verschillende **nationale dialogen over de rechtsstaat**¹⁴ georganiseerd. Deze dialogen vormen een belangrijk onderdeel van een follow-upproces, waarbij verschillende nationale belanghebbenden en autoriteiten worden samengebracht om hen nauwer te betrekken bij de opvolging van het verslag over de rechtsstaat, onder meer bij de uitvoering van de aanbevelingen ervan.

Het verslag over de rechtsstaat blijft dienen als een katalysator voor nauwere samenwerking met **het maatschappelijk middenveld en andere belanghebbenden**. Maatschappelijke organisaties en beroepsgroepen die rechters, openbare aanklagers, advocaten en journalisten vertegenwoordigen, spelen een belangrijke rol bij de bevordering en bescherming van de

¹⁰ De ministers uit Albanië, Montenegro, Noord-Macedonië en Servië waren aanwezig bij een gedachtewisseling over de rechtsstatelijke situatie in hun landen tijdens de Raad Algemene Zaken op 16 september 2025.

¹¹ In oktober 2025 en maart 2026 besprak de Raad Justitie de politieke participatie en de onafhankelijkheid van advocaten.

¹² Verklaring over de noodzaak van cultuur en media als waarborg voor onze Europese democratieën, 4 november 2025, beschikbaar op: [declaration-on-the-necessity-of-culture-and-media.pdf](#)

¹³ Hongarije onderschrijft de conclusies van het voorzitterschap.

¹⁴ In november 2025 werd in Tsjechië een nationale dialoog over de rechtsstaat georganiseerd over de efficiëntie van het rechtssysteem. In januari 2026 werd in Kroatië een nationale dialoog over de rechtsstaat over mediavrijheid en -pluriformiteit georganiseerd. Voor meer informatie over dialogen: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/national-rule-law-dialogues_nl

rechtsstaat. Hun deskundigheid en inzichten ter plaatse zijn van essentieel belang om een alomvattend en empirisch onderbouwd verslag over de rechtsstaat te waarborgen.

2.2 *Ondersteuning van de rechtsstaat door middel van de EU-begroting*

De rechtsstaat is van cruciaal belang voor de werking van de Europese economieën, met name de eengemaakte markt, die afhankelijk is van efficiënte rechtsstelsels, sterke kaders voor corruptiebestrijding en degelijke wetgeving. Rechtsstatelijke kwesties nemen daarom een steeds prominentere plaats in als onderdeel van het Europees Semester en in de EU-steun voor investeringen en nationale hervormingen.

De [herstel- en veerkrachtfaciliteit](#) heeft aangetoond hoe de EU-begroting doeltreffend kan zijn bij het bevorderen van hervormingen van de rechtsstaat in de lidstaten, onder meer om de rechtsstelsels te versterken, de digitalisering te bevorderen met het oog op meer efficiëntie, de justitiële infrastructuur te verbeteren, de instellingen die corruptie bestrijden te versterken en de kwaliteit van het wetgevingsproces te verbeteren. Niet minder dan eenentwintig van de lidstaten hebben verbintenissen met betrekking tot de rechtsstaat opgenomen in hun herstel- en veerkrachtplannen¹⁵. Deze verbintenissen vertaalden zich in ongeveer 285 mijlpalen en streefdoelen, die overeenkomen met 75 hervormingen en 36 investeringen ter versterking van de rechtsstaat, die geleidelijk worden afgerond¹⁶. Voorbeelden hiervan zijn het verbeteren van de efficiëntie van de rechterlijke macht door het herstructureren van rechtbanken of het opvoeren van de inspanningen op het gebied van corruptiebestrijding door instellingen die zich richten op corruptiebestrijding te versterken. In totaal zijn deze maatregelen goed voor meer dan 3 miljard EUR. Sommige herstel- en veerkrachtplannen stimuleren ook verbeteringen in het wetgevingsproces, bijvoorbeeld door openbare raadplegingen en effectbeoordelingen verplicht te stellen. In sommige gevallen werden de verbintenissen ten aanzien van de rechtsstaat in de herstel- en veerkrachtplannen essentieel geacht om de financiële belangen van de EU te waarborgen en derhalve is de verwezenlijking ervan een voorwaarde om na een betalingsverzoek een uitbetaling te ontvangen¹⁷.

Voortbouwend op de lessen die zijn getrokken uit de financiering van hervormingen van de rechtsstaat in het kader van het huidige MFK en NextGenerationEU, versterkt het voorstel van de Commissie voor het [meerjarig financieel kader \(MFK\) voor 2028-2034](#) het verband tussen de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat en financiële steun. De combinatie van sterke waarborgen voor de rechtsstaat en steun voor investeringen en hervormingen zal de EU-begroting beschermen en ervoor zorgen dat deze op doeltreffende wijze bijdraagt tot de versterking van de rechtsstaat in de EU.

¹⁵ 21 lidstaten hebben zich ertoe verbonden hervormingen en investeringen in verband met de rechtsstaat uit te voeren: België, Bulgarije, Cyprus, Finland, Griekenland, Hongarije, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje en Tsjechië.

¹⁶ Op grond van de verordening betreffende de herstel- en veerkrachtfaciliteit moeten hervormingen en investeringen uiterlijk op 31 augustus 2026 zijn uitgevoerd en moeten alle betalingen uiterlijk op 31 december 2026 zijn verricht. De Commissie beoordeelt de naleving van de overeengekomen mijlpalen aan de hand van het bewijsmateriaal dat de lidstaten ter ondersteuning van hun betalingsverzoeken hebben ingediend. In overeenstemming met de toepasselijke financieringsovereenkomsten en leningsovereenkomsten hebben de lidstaten tot 30 september 2026 de tijd om hun resterende betalingsverzoeken in te dienen, waarna de Commissie voornemens is haar voorlopige beoordeling van de verwezenlijking van de mijlpalen en streefdoelen uiterlijk op 20 november 2026 in te dienen.

¹⁷ Naast de sterke waarborgen die de financiële belangen van de EU beschermen tegen risico's in verband met schendingen van de rechtsstaat, met name Verordening (EU, Euratom) 2020/2092 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2020 betreffende een algemeen conditionaliteitsregime ter bescherming van de Uniebegroting, die van toepassing zal blijven na het einde van de huidige langetermijnbegroting van de EU. Zie ook punt 2.4.

Volgens het voorstel van de Commissie voor het volgende MFK zullen de [plannen voor nationaal en regionaal partnerschap \(NRP-plannen\)](#) één samenhangend kader bieden voor EU-fondsen die door de lidstaten en de regio's worden uitgevoerd. De handhaving van de waarden van de Unie overeenkomstig artikel 2 VEU, met inbegrip van de rechtsstaat, is een algemene doelstelling van dit kader. De Commissie heeft voorgesteld om via de NRP-plannen de uitdagingen aan te pakken die zijn vastgesteld in het EU-referentiebeleidskader, waaronder die welke zijn vastgesteld in het verslag over de rechtsstaat alsook het Europees Semester en de bijbehorende landspecifieke aanbevelingen. Van de lidstaten wordt daarom verwacht dat zij in hun plannen investeringen en hervormingen opnemen die de rechtsstaat beschermen en versterken, op basis van het verslag en de resultaatgerichte aanbevelingen ervan, met betrekking tot gebieden als de versterking van rechtsstelsels, kaders voor corruptiebestrijding, mediapluriformiteit en doeltreffende controles en waarborgen. Dergelijke hervormingen moeten ook bijdragen tot beter bestuur door de efficiëntie van het openbaar bestuur, met inbegrip van gerechtelijke autoriteiten, en de institutionele capaciteit van overheidsinstanties en belanghebbenden in de lidstaten, regio's en lokale gemeenschappen te verhogen. De focus op de eengemaakte markt in het verslag over de rechtsstaat zal, in combinatie met het Europees Semester¹⁸, de lidstaten ook helpen bij het identificeren van hervormingen op het gebied van de rechtsstaat die moeten worden ondersteund in de NRP-plannen en die economisch relevant zijn, waaronder die welke nog steeds hangende zijn in het kader van de huidige herstel- en veerkrachtplannen. Zodra de NRP-plannen zijn ingediend, zullen ze door de Commissie en de lidstaten worden besproken met mijlpalen en streefdoelen voor de overeengekomen hervormingen. Om de lidstaten te ondersteunen bij het vaststellen en prioriteren van investeringen en hervormingen op het gebied van de rechtsstaat die door middel van de plannen kunnen worden ondersteund, **heeft de Commissie in deze editie 2026 van het verslag over de rechtsstaat haar aanbevelingen verder geconsolideerd en deze gericht en operationeler gemaakt**. De aanbevelingen zijn bedoeld om de belangrijkste problemen en uitdagingen in kaart te brengen die moeten worden aangepakt, waarbij de lidstaten flexibiliteit wordt geboden om deze resultaten te bereiken, rekening houdend met hun nationale wettelijke en institutionele kader.

De voorgestelde verordening bevat ook sterke waarborgen voor de naleving van de **rechtsstaat en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie** bij de uitvoering van de NRP-plannen, op grond waarvan de lidstaten deze fundamentele beginselen gedurende het hele MFK moeten eerbiedigen. Naleving van de horizontale voorwaarden inzake de rechtsstaat en de grondrechten zal een voorwaarde zijn voor het ontvangen van steun in het kader van de NRP-plannen. Op elk moment tijdens de uitvoering van de plannen en naar aanleiding van uitwisselingen met de betrokken lidstaten zullen betalingen aan een lidstaat voor specifieke getroffen maatregelen kunnen worden geblokkeerd indien niet of niet langer aan deze horizontale voorwaarden wordt voldaan¹⁹. Informatie uit het verslag over de rechtsstaat zal worden gebruikt als een van de bronnen ter ondersteuning van de beoordeling door de Commissie van de naleving van de horizontale voorwaarden, waarin de gevestigde rol van het verslag over de rechtsstaat tot uiting komt als een instrument om uitdagingen op het gebied van de rechtsstaat en hervormingsprioriteiten in kaart te brengen door middel van een empirisch onderbouwd proces dat op een dialoog met de lidstaten is gebaseerd. Er zal echter **geen**

¹⁸ Kwetsies die in de relevante landspecifieke aanbevelingen van het Europees Semester aan bod komen, zijn onder meer het verbeteren van de efficiëntie van de rechterlijke macht en van anticorruptiemaatregelen. Zie de mededeling over het Europees Semester 2026 — Voorjaarspakket. COM(2026) 200 final.

¹⁹ De Commissie heeft voorgesteld dat wanneer niet aan de voorwaarden is voldaan, de lidstaten niettemin betalingen aan eindbegunstigden moeten blijven verrichten en dat bedragen die verloren zijn gegaan als gevolg van niet-verholpen inbreuken, opnieuw kunnen worden toegewezen aan andere instrumenten of programma's van de Unie die in direct of indirect beheer worden uitgevoerd.

automatisch verband bestaan tussen de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat en de goedkeuring van de NRP-plannen, noch met de beoordeling van de naleving van deze horizontale voorwaarden, waarbij in het laatste geval ook het (potentiële) effect van de geconstateerde tekortkomingen op de uitvoering van de fondsen moet worden vastgesteld.

De EU beschikt over andere **financieringsbronnen** om de capaciteit van de rechterlijke macht, de media en het maatschappelijk middenveld om de rechtsstaat te handhaven, te helpen versterken. In het kader van het huidige MFK zijn dit onder meer programma's zoals het programma "Burgers, gelijkheid, rechten en waarden" (CERV-programma), het programma Justitie 2021-2027, het Europees Sociaal Fonds Plus en Creatief Europa. In het kader van het volgende MFK zal deze steun worden versterkt, onder meer voor de onontbeerlijke werkzaamheden van maatschappelijke organisaties bij het toezicht op de naleving van de rechtsstaat, het aan de kaak stellen van corruptie en het bepleiten van hervormingen. De begroting van het nieuwe [programma Justitie](#) zou volgens het voorstel van de Commissie meer dan verdrievoudigen, met een sterkere nadruk op de digitalisering van rechtsstelsels. Daarnaast zou het nieuwe [AgoraEU-programma](#), met een voorgestelde begroting van ongeveer 8,6 miljard EUR, steun voor cultuur, media, rechten en waarden binnen één kader samenbrengen om democratische participatie, maatschappelijke veerkracht, mediavrijheid, grondrechten, gelijkheid en de rechtsstaat in de hele EU te versterken.

2.3 Bevordering en bescherming van de rechtsstaat door middel van EU-beleid en -wetgeving

Het verslag over de rechtsstaat is een drijvende kracht geweest achter de ontwikkeling van nieuwe beleidsmaatregelen en rechtsinstrumenten van de EU op verschillende gebieden, waaronder justitie, mediapluriformiteit en corruptiebestrijding.

Ondersteuning van de lidstaten bij de uitvoering van nieuwe regels inzake mediavrijheid

Sinds 8 augustus 2025 is de overgrote meerderheid van de bepalingen van de [Europese verordening mediavrijheid \(EVM\)](#) van toepassing. De EVM bevat specifieke bepalingen over de transparante en billijke toewijzing van overheidsreclame, de transparantie van media-eigendom, de onafhankelijke werking van publieke media en de beschikbaarheid van financiële middelen voor de vervulling van de publieke opdracht ervan. Bij de EVM worden ook maatregelen geïntroduceerd om journalistieke bronnen en vertrouwelijke communicatie te beschermen. Het afgelopen jaar hebben de Europese Commissie en de autoriteiten van de lidstaten intensief samengewerkt om de nationale wetgeving en praktijken op deze cruciale gebieden, die ook centraal staan in de mediapijler van het verslag over de rechtsstaat, op elkaar af te stemmen. De Commissie heeft in december 2025 de eerste maatregelen genomen om de EVM te handhaven²⁰. Aangezien de EVM nu bijna volledig van toepassing is²¹, zal de opvolging van de kwesties die volledig onder de EVM vallen in het kader van de aanbevelingen van 2025, worden gewaarborgd als onderdeel van de steun van de Commissie aan de lidstaten bij de toepassing van de EVM en de handhaving van deze wetgeving. In het verslag over de rechtsstaat zullen belangrijke ontwikkelingen op deze gebieden echter worden blijven gevolgd en zal verslag worden uitgebracht over de impact ervan.

²⁰ De Commissie heeft een inbreukprocedure tegen Hongarije ingeleid met de vaststelling van een aanmaningsbrief; zij is ook een follow-up gestart met verschillende lidstaten door middel van administratieve of EU pilotdialogen.

²¹ Artikel 20 van de EVM wordt van toepassing met ingang van 8 mei 2027.

Bescherming van journalisten in de EU

Om journalisten, mensenrechtenverdedigers en andere actoren die betrokken zijn bij het publieke debat te beschermen tegen misbruik van procesrecht dat bedoeld is om hun deelname aan zaken van algemeen belang het zwijgen op te leggen, is de Commissie met de lidstaten blijven samenwerken om hun omzetting en uitvoering van de nieuwe [anti-SLAPP-richtlijn](#) te ondersteunen. De richtlijn voorziet in minimale procedurele waarborgen tegen onrechtmatige rechtszaken tegen journalisten, mensenrechtenverdedigers en anderen in grensoverschrijdende civielrechtelijke procedures²². Hoewel de richtlijn vereist dat de lidstaten over anti-SLAPP-waarborgen voor grensoverschrijdende zaken beschikken, hebben verschillende lidstaten dergelijke waarborgen ook uitgebreid tot binnenlandse zaken, wat bijdraagt tot meer rechtszekerheid en een betere bescherming van doelwitten van SLAPP's over de hele linie, in overeenstemming met de anti-SLAPP-aanbeveling van de Commissie²³. In overeenstemming met deze aanbeveling hebben verschillende lidstaten ook smaad uit het strafrecht gehaald, een belangrijke stap in de richting van het beperken van het gebruik van smaadwetgeving in procedures die een afschrikkend effect kunnen hebben op het publieke debat en de publieke participatie. In mei 2026 organiseerde de Commissie een evenement op hoog niveau om de vernieuwde deskundigengroep tegen SLAPP's te installeren en het startsein te geven voor de herziening van de anti-SLAPP-aanbeveling. Zoals ook in de vorige verslagen werd benadrukt, hebben veel lidstaten al concrete stappen ondernomen om SLAPP's aan te pakken, onder meer door middel van gespecialiseerde opleiding, bewustmakingsinitiatieven en ondersteuningsmechanismen voor journalisten en mensenrechtenverdedigers die het doelwit zijn van SLAPP's. Zoals ook is toegezegd in het Europees schild voor de democratie, zal de Commissie steun blijven verlenen aan een hoger veiligheidsniveau en een gunstiger klimaat voor journalisten en hoogwaardige nieuwsgaring, onder meer door haar [aanbeveling over de veiligheid van journalisten](#) te actualiseren.

Een strategisch kader om het maatschappelijk middenveld te ondersteunen en te versterken

De Commissie heeft ook een eerste [EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld](#) vastgesteld, waarin de cruciale rol van het maatschappelijk middenveld bij de handhaving van de EU-waarden, waaronder de rechtsstaat, wordt erkend en een actiekader wordt vastgesteld voor een open, veilige en faciliterende ruimte voor het maatschappelijk middenveld. De strategie bevat concrete toezeggingen voor drie elkaar versterkende doelstellingen: het versterken van de samenwerking met het maatschappelijk middenveld, het beschermen en ondersteunen van het maatschappelijk middenveld en het waarborgen van toereikende, duurzame en transparante financiering. In de strategie worden acties op EU- en nationaal niveau voorgesteld, in nauwe samenwerking met partners, maatschappelijke organisaties en de lidstaten.

Nieuwe regels ter versterking van de strijd tegen corruptie

De inwerkingtreding van de [richtlijn inzake corruptiebestrijding](#) op 31 mei 2026 was een belangrijke mijlpaal om onze democratieën, economieën en instellingen te beschermen tegen de kwalijke gevolgen van corruptie. De nieuwe regels vormen een modern en geharmoniseerd kader om corruptie in de EU te voorkomen, op te sporen en te bestraffen. De Commissie zal de lidstaten ondersteunen bij het halen van de omzettingstermijn voor de desbetreffende

²² In dit stadium hebben verschillende lidstaten de Commissie in kennis gesteld van volledige omzetting, maar verscheidene andere bevinden zich in een vergevorderd stadium van het wetgevingsproces.

²³ In aanvulling op de richtlijn worden de lidstaten in de anti-SLAPP-aanbeveling van 2022 aangemoedigd een breder kader van beschermingsmaatregelen te ontwikkelen dat ook betrekking heeft op binnenlandse zaken en alle rechtsgebieden, alsook op opleiding, bewustmaking, ondersteuning van slachtoffers en gegevensverzameling.

bepalingen uiterlijk op 1 juni 2028²⁴. Voorts is de Commissie voornemens dit jaar een **EU-corruptiebestrijdingsstrategie** vast te stellen, die tot doel heeft de inspanningen op het gebied van corruptiebestrijding in de EU te stroomlijnen en beter te coördineren. Het EU-netwerk ter bestrijding van corruptie blijft een forum voor samenwerking en uitwisseling van goede praktijken bieden om de EU-brede inspanningen ter bevordering van de integriteit en ter bestrijding van corruptie te ondersteunen²⁵.

Digitalisering voor efficiëntere, veerkrachtigere en veiligere rechtsstelsels

De [DigitalJustice@2030-strategie](#) en de [strategie voor justitiële opleiding 2025-2030](#), die in november 2025 zijn vastgesteld, hebben tot doel de digitalisering van de nationale rechtsstelsels te versnellen om de rechtsstelsels van de EU efficiënter, veerkrachtiger en veiliger te maken. Specifieke acties zijn onder meer het verbeteren van de volledige digitale toegang tot jurisprudentie, het verbeteren van videoconferenties en het tot stand brengen van volledig digitale grensoverschrijdende gerechtelijke procedures. Dit moet rechtbanken helpen snellere en doeltreffendere rechtsbescherming te bieden, waardoor de groei en het concurrentievermogen toenemen, en moet de druk op de begrotingen voor de nationale rechtsstelsels verlichten. Om het potentieel van digitalisering te benutten, moeten rechtsbeoefenaars de ter zake doende vaardigheden, de kennis en het bewustzijn verwerven.

Versterking van de democratie, de grondrechten en de financiële integriteit in de EU

De rechtsstaat en de democratie zijn waarden die elkaar versterken. De vaststelling van het [Europees schild voor de democratie](#) in november 2025 benadrukt het belang voor gezonde democratieën van betrouwbare instellingen, vrije en eerlijke verkiezingen, vrije en onafhankelijke media die bijdragen tot de integriteit van de informatieruimte, en een gunstig klimaat voor het maatschappelijk middenveld. Het schild benadrukt dat de Commissie bijzonder veel belang hecht aan het vergroten van de democratische veerkracht in de hele Unie als integraal onderdeel van haar samenwerking met andere EU-instellingen en -organen, de EU-lidstaten, kandidaat-lidstaten en potentiële kandidaten en partners en burgers om de waarden van de EU te verdedigen en te handhaven. De acties die erin worden uiteengezet, worden geleidelijk uitgerold tussen nu en 2027.

In de editie 2026 van het **jaarverslag over de toepassing van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie** zal de nadruk liggen op de rol van onafhankelijke grondrechtenorganen, namelijk nationale mensenrechteninstellingen (NHRI's), organen voor gelijke behandeling en ombudsinstellingen. Deze door de staat gemachtigde actoren bevorderen, beschermen en monitoren de grondrechten op nationaal niveau, ondersteunen slachtoffers en dragen bij tot de internationale rapportage op het gebied van mensenrechten. Voortbouwend op de [strategie inzake het Handvest](#) en de [tussentijdse evaluatie ervan in 2025](#), zal in het verslag de nadruk worden gelegd op hun rol in de nationale stelsels voor de grondrechten en de beleidsvorming van de EU, onder meer bij de bescherming van de rechtsstaat.

De bescherming van de financiële belangen van de Unie is ook van essentieel belang om het vertrouwen in de EU-instellingen en het bredere kader voor de rechtsstaat te waarborgen. In dit verband wordt de **fraudebestrijdingsarchitectuur van de EU** momenteel herzien, waarbij alle relevante actoren actief betrokken zijn bij het vinden van oplossingen om de bescherming

²⁴ Richtlijn (EU) 2026/1021 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bestrijding van corruptie.

²⁵ Twee vergaderingen vonden plaats tijdens de verslagperiode, in oktober 2025 en juni 2026. Deze besprekingen leverden input op voor het opstellen van de komende corruptiebestrijdingsstrategie. Het netwerk verenigt vertegenwoordigers van de EU-lidstaten, beroepsbeoefenaars, het maatschappelijk middenveld, internationale organisaties en instellingen en instanties van de EU.

van de financiële belangen van de Unie te versterken. De evaluatie is gericht op het versterken van het afschrikkingseffect, het vergroten van synergieën en efficiëntie, en het voorkomen van dubbel werk in de hele fraudebestrijdingscyclus, van preventie en opsporing tot onderzoek, correctie, bestraffing en terugvordering.

Bevordering van een rechtsstatelijke cultuur

Het vergroten van het bewustzijn bij Europese burgers, nationale autoriteiten en relevante belanghebbenden van de rechtsstaat als fundament van succesvolle democratische samenlevingen is een belangrijke doelstelling van de Commissie. In mei 2026 lanceerde de Commissie de campagne [Bescherm wat telt](#), die gericht is op democratische beginselen en tot doel heeft het bewustzijn van kernwaarden die relevant zijn voor de rechtsstaat, waaronder mediavrijheid, te vergroten. Verschillende lidstaten hebben initiatieven genomen om de rechtsstaat meer onder aandacht te brengen, waaronder een “Week van de rechtsstaat” in Nederland en België om het publieke debat op gang te brengen²⁶.

De rechtsstaat vormt de kern van het uitbreidingsproces en het externe optreden

De EU blijft zich onverminderd inzetten voor de verdediging van de democratische beginselen en de rechtsstaat, met name in het licht van de aanhoudende aanvalsoorlog van Rusland tegen Oekraïne, een flagrante schending van het internationaal recht. De rechtsstaat is van essentieel belang voor de democratische veerkracht en om externe bedreigingen, zoals buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging (FIMI), tegen te gaan. De EU streeft er in haar externe optreden naar de rechtsstaat te ondersteunen door middel van dialoog en samenwerking met partnerlanden, met name in haar naburige regio's.

Centraal in het **uitbreidingsbeleid van de EU** staan de zogenaamde “fundamentele kwesties”, namelijk de consolidatie van democratische structuren, de handhaving van de rechtsstaat en de bescherming van de grondrechten²⁷. De vooruitgang op deze gebieden wordt rigoureus beoordeeld in het jaarlijkse uitbreidingspakket van de Commissie, waarbij tastbare en duurzame hervormingen als benchmark dienen om de onderhandelingen vooruit te helpen. De EU blijft nauw samenwerken met de Raad van Europa (met inbegrip van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, de Commissie van Venetië, de Cepej²⁸ en de Greco²⁹) en het OESO-netwerk voor corruptiebestrijding om de uitbreidingspartners te ondersteunen bij de aanpassing aan de Europese normen en ervoor te zorgen dat de hervormingen zowel geloofwaardig als duurzaam zijn.

De EU zal geleidelijk meer uitbreidingspartners in het verslag over de rechtsstaat opnemen dan de vier die reeds aan bod komen, wanneer zij vooruitgang boeken in het formele toetredingsproces. Deze aanpak versterkt de verwachting dat hoge normen op het gebied van de rechtsstaat niet alleen voorwaarden zijn voor toetreding, maar ook integraal deel uitmaken van het EU-lidmaatschap.

De rechtsstaat is ook cruciaal voor **belangrijke EU-steunmechanismen**, waaronder de hervormings- en groeifaciliteit voor de Westelijke Balkan, de hervormings- en groeifaciliteit voor Moldavië en de faciliteit voor Oekraïne. De algemene toegang tot deze unieke financieringsinstrumenten wordt afhankelijk gesteld van de eerbiediging van de rechtsstaat en uitbetalingen zijn afhankelijk van de uitvoering van een hervormingsagenda die resultaat

²⁶ Deze goede praktijken werden gedeeld tijdens de bijeenkomst van de nationale contactpunten voor de rechtsstaat op 23 oktober 2025.

²⁷ Deze blijven de hoeksteen van de toetredingsonderhandelingen, zoals wordt benadrukt in de herziene uitbreidingsmethode zoals uiteengezet in COM(2020) 57 final.

²⁸ Europese Commissie voor Efficiëntie in Justitie van de Raad van Europa.

²⁹ De Groep van Staten tegen Corruptie.

oplevert met betrekking tot de fundamentele kwesties. Met betrekking tot het volgende MFK is een van de belangrijkste doelstellingen van het nieuwe instrument [Europa in de wereld](#) het wereldwijd handhaven en bevorderen van de waarden en belangen van de Unie. Met het instrument zullen maatschappelijke organisaties, mensenrechten en democratie in het buitenland ondersteund blijven worden, met financiering in het kader van zowel de geografische als de mondiale pijler, en met een duidelijke nadruk op goed bestuur en de rechtsstaat. Het zal mogelijk blijven om de financiering in het kader van Europa in de wereld stop te zetten wanneer de democratie, de mensenrechten of de rechtsstaat achteruitgaat.

Wat de uitbreidingspartners betreft, zal de externe steun de rechtsstaat, de grondrechten en de democratie blijven bevorderen als onderdeel van de fundamentele vereisten in het kader van het toetredingsproces door middel van prestatiegerichte groeiplannen waarin vooruitgang bij belangrijke hervormingen wordt beloond, met als doel ervoor te zorgen dat de uitbreidingspartners stevig op het pad op weg naar Europese integratie blijven.

De EU blijft haar inzet voor **internationale rechtsnormen** verder versterken door middel van haar lopende toetsing in het kader van het VN-verdrag tegen corruptie en haar toetreding tot het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens. Deze bredere inzet voor een op regels gebaseerde internationale orde komt ook tot uiting in de voortdurende steun voor het Internationaal Strafhof om ervoor te zorgen dat verantwoording wordt afgelegd voor de ernstigste internationale misdrijven.

2.4 Optreden van de EU om te reageren op schendingen van de rechtsstaat

Naast een preventieve en op dialoog gebaseerde aanpak omvat het EU-instrumentarium voor de rechtsstaat ook verschillende instrumenten om schendingen van de rechtsstaat aan te pakken, waaronder inbreukprocedures, de procedure van artikel 7 VEU en instrumenten om de EU-begroting te beschermen.

Inspelen op uitdagingen op het gebied van de rechtsstaat

De Commissie is haar rol als hoedster van de Verdragen blijven vervullen door inbreukprocedures in te leiden om indien noodzakelijk schendingen van de rechtsstaat aan te pakken. Tegelijkertijd heeft het **Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU)** zijn rechtspraak over de rechtsstaat verder ontwikkeld. Het ging hierbij onder meer om uitspraken over het beginsel van daadwerkelijke rechtsbescherming en voorrang van het EU-recht³⁰, procedures voor de benoeming van rechters³¹ en uitspraken van nationale rechtbanken die niet als onafhankelijk worden beschouwd³². In een standaardarrest oordeelde het HvJ-EU dat de Hongaarse anti-LHBTIQ+-wet in strijd was met de internemarktwetgeving, verschillende grondrechten die zijn vastgelegd in het Handvest en artikel 2 VEU³³. Dit is de eerste keer dat

³⁰ In het arrest van 18 december 2025 in zaak C-448/23 werd geoordeeld dat het Poolse grondwettelijk hof het beginsel van daadwerkelijke rechtsbescherming had geschonden en de voorrang, autonomie, doeltreffendheid en uniforme uitlegging van het Unierecht had miskend. Het HvJ-EU oordeelde ook dat het Poolse grondwettelijk hof geen onafhankelijk en onpartijdig gerecht vormt, vanwege ernstige onregelmatigheden bij de benoeming van drie van zijn rechters in december 2015 en van zijn voorzitter in december 2016.

³¹ In het arrest van 24 maart 2026 in zaak C-521/21 is geoordeeld dat een onregelmatigheid bij de benoeming van een rechter op zich niet volstaat om vast te stellen dat die rechter niet onafhankelijk is.

³² In het arrest van 4 september, zaak C-225/22, is geoordeeld dat een nationale rechterlijke instantie een beslissing van een hogere rechterlijke instantie in laatste aanleg die niet voldoet aan de door het Unierecht gestelde voorwaarden van onafhankelijkheid en onpartijdigheid, als non-existent moet beschouwen wanneer die beslissing een zaak voor heronderzoek terugverwijst naar de lagere rechterlijke instantie en een dergelijke consequentie in het licht van de betreffende procedurele situatie onontbeerlijk is om de voorrang van het Unierecht te waarborgen.

³³ Arrest van 21 april 2026, zaak C-769/22.

het Hof een schending heeft vastgesteld van artikel 2, waarin de waarden zijn verankerd waarop de Europese Unie is gegrondvest, waaronder de rechtsstaat.

De toepassing van het **mechanisme van artikel 7 VEU** moet worden voortgezet, ook in een toekomstige uitgebreide Unie³⁴. De procedure uit hoofde van artikel 7, lid 1, VEU, op grond waarvan de Raad kan vaststellen of er een duidelijk risico bestaat op een ernstige schending van de waarden van de EU en gevolg kan geven aan dergelijke risico's, wordt verder toegepast in verband met Hongarije. De Raad heeft in juni 2026 een bespreking gehouden over de stand van zaken, waarbij Hongarije zijn plannen en concrete stappen uit te voeren heeft gedaan om tegemoet te komen aan de punten van zorg die in het met redenen omklede voorstel van het Europees Parlement en door de lidstaten in eerdere vergaderingen van de Raad aan de orde zijn gesteld.

De begroting van de EU beschermen tegen schendingen van de beginselen van de rechtsstaat

Doeltreffend financieel beheer kan alleen worden gewaarborgd wanneer overheidsinstanties de wet naleven, wanneer schendingen naar behoren worden onderzocht en vervolgd en wanneer willekeurige of onwettige handelingen van overheidsinstanties aan rechterlijk toezicht zijn onderworpen.

De **conditionaliteitsverordening** is een belangrijk instrument om de EU-begroting te beschermen tegen schendingen van de beginselen van de rechtsstaat. De beschermingsmaatregelen die de Raad in december 2022 vaststelde naar aanleiding van de door de Commissie ingeleide procedure ten aanzien van Hongarije uit hoofde van de conditionaliteitsverordening zijn nog steeds van toepassing. De Commissie werkt samen met de Hongaarse autoriteiten aan maatregelen die moeten worden genomen om de desbetreffende punten van zorg aan te pakken. Het nieuwe Hongaarse herstel- en veerkrachtplan, dat op [12 juli 2026] door de Raad is goedgekeurd, bevat mijlpalen voor audits en controles in verband met de rechtsstaat om de financiële belangen van de EU doeltreffend te beschermen. De **horizontale randvoorwaarde** in het kader van de verordening gemeenschappelijke bepalingen is nog een belangrijk instrument dat ervoor zorgt dat het Handvest van de grondrechten wordt geëerbiedigd wanneer de lidstaten EU-fondsen aanwenden.

Het **Europees Openbaar Ministerie (EOM)** en het **Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF)** leveren via hun werkzaamheden ter bescherming van de financiële belangen van de Unie een cruciale bijdrage aan de bescherming van de EU-begroting, de handhaving van de rechtsstaat en de bestrijding van corruptie. Geleidelijk hebben zich meer lidstaten aangesloten bij het EOM, dat in oktober 2017 is ingesteld als mechanisme voor nauwere samenwerking³⁵. Op 29 mei 2026 heeft Hongarije kennis gegeven van zijn voornemen om deel te nemen aan het EOM en op 10 juli heeft de Commissie een besluit vastgesteld waarin de deelname van Hongarije wordt bevestigd. Dit heeft ook bredere gevolgen voor het EOM, aangezien de EOM-verordening niet langer een handeling in het kader van nauwere samenwerking is³⁶ en deel zal gaan uitmaken van het EU-acquis. Dit houdt ook in dat alle relevante uitvoeringshandelingen door de kandidaat-lidstaten van de Unie moeten worden aanvaard.

³⁴ Politieke beleidslijnen voor de volgende Europese Commissie 2024-2029.

³⁵ Verordening (EU) 2017/1939 ("EOM-verordening") is in oktober 2017 door twintig lidstaten vastgesteld in het kader van nauwere samenwerking. Malta en Nederland traden toe in 2018 en Polen en Zweden in 2024.

³⁶ Krachtens de Protocolen nr. 21 en nr. 22 bij de Verdragen nemen Ierland en Denemarken in beginsel niet deel aan de maatregelen die worden genomen ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht. Dit doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor Ierland om op grond van artikel 4 van Protocol nr. 21 kennis te geven van zijn voornemen om deze handelingen wel te aanvaarden.

3. BELANGRIJKSTE ASPECTEN VAN DE SITUATIE OP HET GEBIED VAN DE RECHTSSTAAT OP NATIONAAL NIVEAU

Methodologie voor het verslag over de rechtsstaat en de bijbehorende aanbevelingen

De beoordeling in de landenhoofdstukken voor elke lidstaat en elk opgenomen uitbreidingsland werd opgesteld volgens een vastgestelde [methodologie](#) die ook bij eerdere edities van het verslag werd toegepast. Voor de uitbreidingspartners behandelt het jaarlijks uitbreidingspakket van de Commissie de gereedheid en de vorderingen inzake de afstemming op het EU-acquis en de Europese normen, waaronder alle aspecten van de rechtsstaat. In de landenhoofdstukken over de geselecteerde uitbreidingspartners in het verslag over de rechtsstaat kan worden verwezen naar de richtsnoeren die in het uitbreidingsproces voor hen zijn opgesteld en er kan de nadruk worden gelegd op de complementariteit tussen dat proces en het verslag over de rechtsstaat.

De landenhoofdstukken zijn gestoeld op een kwalitatieve, zelfstandig door de Commissie verrichte beoordeling, waarbij een synthese is gemaakt van belangrijke ontwikkelingen sinds juli 2025. In elk landenhoofdstuk is de analyse gericht op domeinen waar zich zowel positieve als negatieve belangrijke ontwikkelingen hebben voorgedaan, of waar in vorige verslagen vastgestelde problemen nog niet waren opgelost. Met betrekking tot de onderwerpen die in de aanbevelingen aan bod komen, bevat de analyse een kwalitatieve beoordeling van de vooruitgang die de lidstaten hebben geboekt bij de uitvoering van de aanbevelingen van 2025³⁷. De aanbevelingen in dit jaarverslag 2026 zijn gebaseerd op een grondige beoordeling van de situatie met betrekking tot de belangrijkste uitdagingen. Ze zijn bedoeld om de lidstaten te ondersteunen bij hun inspanningen om de hervormingen op de vier gebieden van het verslag vooruit te helpen³⁸. Er zijn geen aanbevelingen opgenomen voor de uitbreidingslanden in dit verslag, aangezien dergelijke aanbevelingen in het kader van het jaarlijkse uitbreidingspakket worden geformuleerd.

Het verslag is het resultaat van nauwe samenwerking en dialoog met de nationale autoriteiten. Het verslag is gebaseerd op input van nationale autoriteiten, internationale organisaties en relevante belanghebbenden, alsook op de eigen gegevensverzameling van de Commissie³⁹. Alle bronnen die voor de beoordeling zijn gebruikt, zijn in elk landenhoofdstuk goed gedocumenteerd⁴⁰. De autoriteiten in de lidstaten en uitbreidingslanden werden verzocht om schriftelijke input te leveren en deel te nemen aan speciale landenbezoeken⁴¹.

³⁷ Afhankelijk van de vooruitgang die is geboekt met betrekking tot de verschillende onderdelen van elke aanbeveling en van het feit of de aanbevelingen van het verslag van 2025 werden doorgevoerd, kwam de Commissie in elk geval tot een besluit op basis van de volgende categorieën: geen (verdere) vooruitgang, beperkte (verdere) vooruitgang, enige (verdere) vooruitgang, aanzienlijke (verdere) vooruitgang en volledige uitvoering.

³⁸ De beginselen op basis waarvan de aanbevelingen zijn opgesteld, zijn dezelfde als eerdere jaren (zie COM(2022) 500 final, blz. 3). De aanbevelingen doen geen afbreuk aan procedures die de Commissie kan inleiden op grond van andere rechtsinstrumenten.

³⁹ Het EU-scorebord voor justitie biedt bijvoorbeeld vergelijkende en betrouwbare gegevens over de efficiëntie, de kwaliteit en de onafhankelijkheid van justitiële stelsels in de lidstaten van de EU. Het heeft tot doel de EU en de lidstaten te helpen om de doeltreffendheid van hun nationale justitiële stelsels te verbeteren.

⁴⁰ Tot de bronnen die werden gebruikt behoren schriftelijke bijdragen van de lidstaten, schriftelijke bijdragen die zijn ontvangen tijdens de gerichte raadpleging van belanghebbenden, informatie van internationale organisaties zoals de Raad van Europa, de OESO en de VN, en de input die tijdens landenbezoeken is gegeven. Er wordt terdege rekening gehouden met informatie uit de gebruikte bronnen, waarbij de betrouwbaarheid en relevantie ervan in aanmerking worden genomen. Deze bronnen bieden informatie voor de beoordeling van de Commissie, maar de conclusies van de Commissie blijven haar eigen verantwoordelijkheid.

⁴¹ De input van de lidstaten is hier te vinden: https://commission.europa.eu/publications/2026-rule-law-report-input-member-states-and-enlargement-countries_nl. Informatie over de landenbezoeken is te vinden in de

Ook heeft een gerichte raadpleging van belanghebbenden waardevolle horizontale en landspecifieke bijdragen opgeleverd⁴². De Raad van Europa heeft een overzicht gegeven van zijn recente adviezen en verslagen⁴³. Vóór de aanneming van dit verslag hebben de nationale autoriteiten de gelegenheid gekregen om feitelijke actualiseringen met betrekking tot het hoofdstuk over hun land in te dienen. Het aangenomen verslag vormt de basis voor latere discussies van de Commissie met nationale regeringen en parlementen.

3.1 *Rechtsstelsels*

Efficiënte, goed functionerende en onafhankelijke rechtsstelsels zijn onontbeerlijk voor de toepassing en handhaving van het EU-recht en het nationaal recht. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is van essentieel belang om eerlijke procedures en effectieve rechtsbescherming van individuele rechten te waarborgen⁴⁴, terwijl toegang tot onafhankelijke rechtbanken en rechterlijke toetsing een kernelement van de rechtsstaat vormen.

Bij het structureren en hervormen van hun rechtsstelsels moeten de lidstaten de vereisten van het EU-recht en de rechtspraak van het HvJ-EU volledig in acht nemen. Zij moeten ook rekening houden met de Europese normen die zijn ontwikkeld door de Raad van Europa en de Commissie van Venetië, met inbegrip van de bijgewerkte lijst met criteria voor de rechtsstaat van de Commissie van Venetië, die in december 2025 is vastgesteld. Europese justitiële netwerken en verenigingen spelen een belangrijke rol bij het bevorderen en waarborgen van de rechtsstaat en dragen bij aan de ontwikkeling van Europese normen⁴⁵. Advocaten en orden van advocaten leveren ook een belangrijke bijdrage aan de rechtsstaat, net als notarissen.

Percepties van de rechterlijke onafhankelijkheid in de EU

Zoals uiteengezet in het EU-scorebord voor justitie 2026, blijkt uit Eurobarometer-enquêtes die in 2026 zijn uitgevoerd dat de perceptie van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht bij het grote publiek in 17 lidstaten is toegenomen of stabiel is gebleven ten opzichte van 2025, terwijl deze in tien lidstaten is afgenomen⁴⁶. Onder bedrijven is de perceptie van onafhankelijkheid in 18 lidstaten verbeterd of stabiel gebleven in vergelijking met 2025, en is deze in negen lidstaten verslechterd⁴⁷. In [Denemarken](#), [Duitsland](#), [Finland](#), [Ierland](#), [Luxemburg](#), [Nederland](#), [Oostenrijk](#) en [Zweden](#), blijft de perceptie van onafhankelijkheid bij het grote publiek bijzonder hoog (meer dan 75 %), terwijl deze in [Bulgarije](#) en [Kroatië](#) zeer laag blijft (minder dan 30 %). Met betrekking tot de uitbreidingslanden wijzen de resultaten van de Eurobarometer op een zeer lage tot gemiddelde perceptie van onafhankelijkheid.

landenhoofdstukken. Tijdens deze landenbezoeken, die online en fysiek werden georganiseerd, heeft de Commissie besprekingen gevoerd met de nationale autoriteiten van de lidstaten, waaronder justitiële en onafhankelijke instanties en rechtshandavingsinstanties, en met andere belanghebbenden, zoals journalistenverenigingen en het maatschappelijk middenveld.

⁴² De input van belanghebbenden is hier te vinden: https://commission.europa.eu/publications/2026-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_nl.

⁴³ De bijdrage van de Raad van Europa aan het verslag over de rechtsstaat is hier te vinden: https://commission.europa.eu/document/b2e4463e-772f-46d3-af7a-92658e1fe48e_nl.

⁴⁴ Artikel 19 van het Verdrag betreffende de Europese Unie en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten.

⁴⁵ Zoals het Europees Netwerk van Raden voor de rechtspraak, het Europees netwerk van Hoge Raden, de Vereniging van Raden van State en Hoogste Administratieve Rechtscolleges van de EU, de Raad van de balies van Europa en de Europese Commissie voor Efficiënte in Justitie (Cepej) van de Raad van Europa, het netwerk van openbaar aanklagers of gelijkwaardige autoriteiten bij de hoogste rechterlijke instantie van de lidstaten van de Europese Unie — het Nadal-netwerk, en de Raad van de notariaten van de Europese Unie (CNUE).

⁴⁶ EU-scorebord voor justitie 2026, grafiek 48.

⁴⁷ EU-scorebord voor justitie 2026, grafiek 50.

Raden voor de rechtspraak en procedures voor de benoeming en het ontslag van rechters als belangrijkste waarborgen voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht

De procedures voor de benoeming en het ontslag van rechters, evenals de bevoegdheden en de structuur van de raden voor de rechtspraak zijn cruciaal voor het behoud van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Raden voor de rechtspraak fungeren, indien deze zijn opgericht, als buffer tussen de rechterlijke macht en de andere machten op gebieden zoals benoemingen, loopbaanontwikkeling en het beheer van het justitieel stelsel⁴⁸. De Raad van Europa heeft Europese normen ontwikkeld voor de wijze waarop deze raden moeten worden opgezet om hun onafhankelijkheid doeltreffend te beschermen, ook wat betreft hun samenstelling⁴⁹. Voor een efficiënte werking van de raden voor de rechtspraak moeten zij kunnen beschikken over voldoende middelen en bestuurlijke onafhankelijkheid.

Verschillende lidstaten hebben werk gemaakt van maatregelen om de onafhankelijkheid en de doeltreffendheid van de raden voor de rechtspraak te versterken. In [Nederland](#) heeft de regering voorgesteld de rechterlijke macht een eigen begroting te geven en de rol van de minister van Justitie en Veiligheid bij de benoeming van leden van de Raad voor de rechtspraak te schrappen. In [Spanje](#) zijn stappen gezet om het proces van aanpassing van de benoemingsprocedure van de rechters-leden van de raad voor de rechtspraak vooruit te helpen, met de goedkeuring van een advies van de Commissie van Venetië over twee alternatieve modellen. In [Portugal](#) heeft de raad voor de rechtspraak, in het licht van de lopende besprekingen over de versterking van het rechtskader van het land, een gedragscode voor zijn leden aangenomen om zijn onafhankelijkheid en geloofwaardigheid te waarborgen. In [Finland](#) wordt gewerkt aan grondwetswijzigingen om de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht verder te waarborgen.

Met betrekking tot de uitbreidingslanden heeft het parlement in [Noord-Macedonië](#) een nieuwe wet inzake de raad voor de rechtspraak aangenomen om deze in overeenstemming te brengen met de Europese normen. In [Servië](#) zijn door wetswijzigingen enkele van de bestaande waarborgen ter bescherming van de autonomie van het openbaar ministerie en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht geschrapt, waardoor de uitvoering van de grondwets hervorming van 2023 wordt belemmerd; vervolgens heeft de Commissie van Venetië bevestigd dat Servië het aanzienlijke deel van zijn aanbevelingen over deze wijzigingen heeft opgevolgd.

Tegelijkertijd blijft er bezorgdheid bestaan over de raad voor de rechtspraak in [Bulgarije](#), aangezien er geen stappen zijn ondernomen om de reeds lang bestaande problemen met de samenstelling en de werking van de raad aan te pakken. In [Estland](#) heeft het Parlement de hervorming van de raad goedgekeurd, waarmee geen rekening met de Europese normen wordt gehouden. In [Slowakije](#) bevindt een ontwerp wijziging van de grondwet en de wet inzake de raad voor de rechtspraak, waarbij de redenen voor het ontslag van leden van de raad voor de rechtspraak worden beperkt, zich in het wetgevingsproces.

De procedures voor de benoeming en het ontslag van rechters zijn cruciaal voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en voor de publieke perceptie. Het HvJ-EU heeft bepaald dat de voorwaarden en regels voor de benoeming van rechters dusdanig moeten zijn dat gegronde twijfels over mogelijke beïnvloeding van deze rechters door externe factoren

⁴⁸ Het HvJ-EU heeft erkend dat wanneer een raad voor de rechtspraak deelneemt aan een benoemingsproces waarbij politieke organen betrokken zijn, deze kan bijdrage tot een objectiever proces. Zie bijvoorbeeld het arrest van 2 maart 2021, zaak C-824/18 AB e.a. (Benoeming van de rechters bij de Sąd Najwyższy — Beroep).

⁴⁹ Zie met name Aanbeveling CM/Rec(2010) 12 final van de Raad van Europa.

worden voorkomen⁵⁰. In verschillende lidstaten worden inspanningen geleverd om de gerechtelijke benoemingsprocedures te verbeteren, onder meer als opvolging van de aanbevelingen van 2025. In [Griekenland](#) werden de hoogste functies in het gerechtelijk apparaat benoemd met betrokkenheid van de rechterlijke macht. In [Slovenië](#) is met de nieuwe wet inzake rechters de bevoegdheid om rechters van het hooggerechtshof te benoemen overgedragen van het parlement aan de raad voor de rechtspraak. In [Letland](#) worden stappen ondernomen om waarborgen in te voeren om de benoemingsprocedure voor rechters van het Hooggerechtshof te beschermen tegen ongepaste beïnvloeding. Hoewel er geen plannen waren om het benoemingssysteem voor lekenrechters in [Zweden](#) te wijzigen, worden door de vereniging van lekenrechter maatregelen onderzocht om hun werking in de rechtbanken te versterken.

In andere lidstaten vorderen de hervormingen van de procedures voor de benoeming van rechters traag, terwijl er bezorgdheid blijft bestaan over de inachtneming van de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen. In [Malta](#) is het politieke debat over de benoeming van de opperrechter weliswaar voortgezet, maar zijn hervormingen om de rechterlijke macht bij het proces te betrekken, nog niet afgerond. In [Finland](#) zijn beperkte stappen ondernomen met betrekking tot de kwestie van de benoeming van lekenrechters. In [Bulgarije](#) blijft het wijdverbreide gebruik van detacheringen aanleiding geven tot bezorgdheid, aangezien het een negatief effect kan hebben op gedetacheerde magistraten die het risico lopen dat hun detachering wordt beëindigd. In [Albanië](#) werd het doorlichtingsproces van alle rechters en aanklagers volledig afgerond na de afronding van de beroepsfase, waardoor de onafhankelijkheid, verantwoordingsplicht en integriteit van de rechterlijke macht in de hele justitiële sector verder werden versterkt.

Volgens de Europese normen is het bekritisieren van rechterlijke beslissingen weliswaar een normaal aspect van het democratische debat, maar moeten de uitvoerende macht en de wetgevende macht kritiek vermijden die de onafhankelijkheid van of het vertrouwen van het publiek in de rechterlijke macht ondermijnt⁵¹. Zowel in de lidstaten als in de uitbreidingslanden zijn in dit verband uitdagingen aan de orde gesteld. In [Albanië](#) blijft de rechterlijke macht veerkrachtig, maar vonden nog steeds pogingen tot ongepaste beïnvloeding van justitiële instellingen en persoonlijke aanvallen op magistraten plaats. In [Montenegro](#) heeft de raad voor justitie en rechtsvervolgung weliswaar een ingesteld rapportagemechanisme voor gevallen van ongepaste beïnvloeding, maar was er nog steeds sprake van kritiek en aanvallen op de met vervolging belaste autoriteiten en hun besluiten. In [Servië](#) is de politieke druk op de rechterlijke macht en het openbaar ministerie aanzienlijk toegenomen, met beperkte follow-up door overheidsinstanties.

De autonomie en onafhankelijkheid van het openbaar ministerie

Hoewel de structuur van de nationale openbare ministeries verschilt van lidstaat tot lidstaat, zijn institutionele waarborgen noodzakelijk om de autonomie van het openbaar ministerie te verzekeren, zodat het kan optreden zonder dat er sprake is van inmenging⁵². Deze autonomie is zowel voor de handhaving van het nationale als het Europese strafrecht cruciaal.

⁵⁰ Zie de arresten van onder meer 15 juli 2021, C-791/19, Commissie/Polen; van 20 april 2021, C-896/19, Republika/I-Prim Ministru; en van 2 maart 2021, C-824/18, AB e.a. (Benaming van de rechters bij de Sąd Najwyższy).

⁵¹ Raad van Europa, Aanbeveling van het Comité van Ministers aan de lidstaten over rechters: onafhankelijkheid, efficiëntie en verantwoordelijkheden, 17 november 2010, CM/Rec (2010) 12, punt 18.

⁵² Zie de verzameling adviezen en verslagen inzake openbare aanklagers van de Commissie van Venetië (Compilation of Venice Commission opinions, reports and studies on constitutional justice) [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2022\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2022)023-e).

De hervormingen ter versterking van de institutionele waarborgen voor het openbaar ministerie werden in verschillende lidstaten met wisselend tempo voortgezet. In [Bulgarije](#) heeft het parlement amendementen aangenomen om automatische rechterlijke toetsing in te voeren voor vervolgingsbeslissingen in geval van beëindiging en opschorting van onderzoeken naar corruptiegerelateerde misdrijven. Voorts is een nieuwe wet aangenomen om procedurele kwesties aan te pakken die nog steeds van invloed zijn op de volledige operationalisering van het mechanisme voor de effectieve verantwoordingsplicht en strafrechtelijke aansprakelijkheid van de procureur-generaal, terwijl een nieuwe ad-hocaanklager voor het onderzoek van de procureur-generaal is benoemd. In [Spanje](#) wordt in het parlement een wetsontwerp besproken om het statuut van de procureur-generaal te versterken door de ambtstermijn van de procureur-generaal los te koppelen van die van de regering. In [Cyprus](#) wordt in het parlement nog steeds gediscussieerd over de lopende hervorming van het bureau juridische zaken, dat van plan is het statuut van de procureur-generaal in te stellen, en over de invoering van een doeltreffende toetsing van besluiten om geen vervolging in te stellen of procedures stop te zetten. In [Oostenrijk](#) heeft de regering een wetsontwerp tot oprichting van een federaal openbaar ministerie ingediend voor openbare raadpleging, met als doel het openbaar ministerie te scheiden van zijn huidige hiërarchische ondergeschiktheid aan het ministerie van Justitie. In [Polen](#) zijn beperkte verdere stappen ondernomen om het ambt van minister van Justitie te scheiden van die van procureur-generaal en de functionele onafhankelijkheid van het openbaar ministerie ten opzichte van de regering te waarborgen.

Op sommige gebieden zijn ook uitdagingen vastgesteld of blijven deze bestaan. In [Slowakije](#) bleef het rechtskader betreffende de bevoegdheid van de procureur-generaal om definitieve beslissingen van lagere aanklagers nietig te verklaren ongewijzigd. In [Hongarije](#) brengt de verkiezingsprocedure voor de procureur-generaal, in combinatie met de hiërarchische structuur van het openbaar ministerie, een risico van ongepaste politieke inmenging in individuele zaken met zich mee.

In [Montenegro](#) heeft de regering grondwetswijzigingen aangenomen ter versterking van de onafhankelijkheid van de Raden voor justitie en rechtsvervolging. In [Noord-Macedonië](#) heeft het parlement nieuwe wijzigingen van de wet inzake de raad van openbaar aanklagers aangenomen om de autonomie van het openbaar ministerie te versterken, maar zijn verdere herzieningen nodig. In [Servië](#) blijven de zorgen over de autonomie van het openbaar ministerie bestaan, en worden de effectiviteit en het vertrouwelijke karakter van het strafrechtelijk onderzoek belemmerd door tekortkomingen in de wetgeving en in de praktijk.

Waarborgen van de verantwoording en onafhankelijkheid in tuchtprocedures

Zoals is bevestigd in de rechtspraak van het HvJ-EU, mogen tuchtprocedures niet worden gebruikt als een vorm van politieke controle over de rechterlijke macht⁵³. De waarborgen moeten duidelijke regels omvatten waarin wordt gedefinieerd wat een tuchtrechtelijke inbreuk vormt en welke straffen moeten worden toegepast. Tuchtprocedures moeten worden uitgevoerd door een onafhankelijke instantie, het recht op verdediging eerbiedigen en voor de rechter kunnen worden aangevochten⁵⁴.

Verscheidene lidstaten hebben de waarborgen in tuchtprocedures versterkt. In [Tsjechië](#) werkt de nieuwe tuchtprocedure in twee graden van aanleg voor rechters, openbaar aanklagers en gerechtsdeurwaarders naar verluidt goed. In [Slovenië](#) is bij de wijzigingen van de wet inzake

⁵³ Het HvJ-EU heeft dit beginsel in herinnering gebracht in zaken met betrekking tot de tuchtkamer van het Poolse hooggerechtshof (arrest van 5 juni 2023, C-204/21, Commissie/Polen) en de Roemeense gerechtelijke inspectie (arresten van 11 mei 2023, zaak 817/21, *Inspekția Judiciară*, en van 18 mei 2021, *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* e.a./*Inspekția Judiciară* e.a., C-83/19 enz.).

⁵⁴ Arrest van 25 juli 2018, *LM.*, C-216/18 PPU, punt 67.

de raad voor de rechtspraak en een nieuwe wet inzake rechters het tuchtkader voor rechters grondig herzien, met preciezere definities en procedurele wijzigingen.

In sommige lidstaten brengen tuchtmaatregelen ten aanzien van rechters verschillende uitdagingen met zich mee. In [Roemenië](#) bleven sommige magistraten buitensporige druk ervaren en legden hun beroepsverenigingen publieke verklaringen af waarin zij eisten een einde te maken aan de disciplinaire druk op magistraten die hun recht op vrije meningsuiting uitoefenden. Bovendien zijn rechters door het hoge hof van cassatie en justitie gewraakt wegens hun voornemen om vragen voor te leggen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie. In [Slowakije](#) is de hervorming van de tuchtprocedures voor rechters, openbaar aanklagers, gerechtsdeurwaarders en notarissen, waarbij de bevoegdheden van de raad voor de rechtspraak ten aanzien van de rechterlijke macht worden uitgebreid, onderworpen aan grondwettelijke toetsing.

Inspanningen om de kwaliteit en efficiëntie van justitie te verbeteren

Het rechtsstelsel heeft voldoende middelen nodig om doeltreffend te kunnen functioneren. Dit houdt onder meer in dat de nodige investeringen in fysieke en technische infrastructuur moeten worden gedaan en voor gekwalificeerd, opgeleid en goed betaald personeel moet worden gezorgd. De lidstaten zijn blijven investeren in hun rechtsstelsels, vaak ondanks een restrictieve begrotingscontext, in verschillende gevallen met steun van de EU via hun herstel- en veerkrachtplannen.

In [Duitsland](#) zijn met het nieuwe pact voor de rechtsstaat en een gezamenlijke campagne om gekwalificeerd personeel aan te trekken, belangrijke stappen gezet om de middelen van de rechterlijke macht te verhogen en de uitdagingen op het gebied van aanwerving aan te pakken. In [België](#) heeft het parlement een wet aangenomen om functies in de rechterlijke macht aantrekkelijker te maken door de arbeidsvoorwaarden beter af te stemmen op die van ambtenaren buiten de rechterlijke macht. In [Nederland](#) zal de rechterlijke macht vanaf 2027 meer middelen krijgen om de arbeidsomstandigheden in het rechtsstelsel te verbeteren en personeelstekorten aan te pakken. In [Griekenland](#) heeft de aanwerving van aanklagers tot doel personeelstekorten aan te pakken. Toereikende middelen blijven echter een steeds terugkerend probleem; zo zijn in [Portugal](#) aanwervingen voor posten bij justitie en het openbaar ministerie aan de gang, maar blijft er bezorgdheid bestaan over het tekort aan rechterlijk personeel en de verslechterende omstandigheden en veiligheid in de rechtbanken en bij het openbaar ministerie. In [Estland](#) blijft de werklast binnen de rechterlijke macht een uitdaging, terwijl vergelijkende onderzoeken om vacatures in te vullen zijn aangekondigd.

De hoogte van de bezoldiging van rechters kan van invloed zijn op de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en is ook relevant voor de aantrekkelijkheid van het beroep van rechter⁵⁵. In [Zweden](#) hebben het nationaal bestuur van de rechtbanken en de vakbond van rechters overeenstemming bereikt over een nieuwe collectieve overeenkomst, waarin de bestaande waarborgen worden verduidelijkt en aanvullende maatregelen worden ingevoerd ter ondersteuning van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht met betrekking tot het salarissysteem van rechters. In [Hongarije](#) zijn de salarissen in het rechtsstelsel verder verhoogd, terwijl er geen maatregelen zijn genomen om ervoor te zorgen dat dergelijke verhogingen op gestructureerde wijze worden doorgevoerd.

Digitalisering kan de rechtsstelsels van de lidstaten versterken, ze toegankelijker, efficiënter en veerkrachtiger maken en ze klaarstomen voor huidige en toekomstige uitdagingen. Er is

⁵⁵ Arrest van het HvJ-EU van 25 februari 2025, gevoegde zaken C-146/23 en C-374/23, waarbij het Hof duidelijk maakt dat de gedetailleerde methode voor de bepaling van de bezoldiging van rechters krachtens artikel 19, lid 1, VEU, objectief, voorzienbaar, stabiel en transparant en in de wet verankerd moet zijn.

verdere vooruitgang geboekt met de digitaliseringsinitiatieven in [Ierland](#), [Griekenland](#), [Luxemburg](#), [Frankrijk](#), [Slovenië](#) en [Estland](#). In [België](#), [Bulgarije](#), [Duitsland](#), [Italië](#), [Finland](#), [Kroatië](#) en [Portugal](#) vorderen de projecten ter verbetering van de digitalisering, maar blijven er nog enkele lacunes en uitdagingen bestaan. In sommige lidstaten loopt de uitvoering echter nog achter. In [Tsjechië](#) bleven de inspanningen om het rechtsstelsel te digitaliseren vertraging oplopen, waarbij belanghebbenden wezen op het gebrek aan interoperabiliteit tussen systemen voor verschillende rechtbanken en de vaak onvolledige of inconsistente bekendmaking van rechterlijke beslissingen online. In [Malta](#) staan de investeringen in de digitalisering van justitie op een laag pitje en moet een aantal systemen nog worden uitgevoerd. In [Spanje](#) zijn de werkzaamheden om de hoge mate van digitalisering van justitie verder te verbeteren voortgezet, terwijl de beperkte interoperabiliteit tussen nationale en regionale casemanagementsystemen een probleem blijft.

[Albanië](#), [Montenegro](#) en [Noord-Macedonië](#) staan voor aanhoudende uitdagingen bij het waarborgen van voldoende personele middelen in de rechterlijke macht. In [Servië](#) wordt momenteel de IT-oplossing voor het nieuwe casemanagementsysteem van het openbaar ministerie in de praktijk gebracht.

In een efficiënt rechtsstelsel worden de werkbelasting en de achterstand bij de behandeling van zaken goed beheerd en worden beslissingen genomen zonder onnodig uitstel. Dit is van essentieel belang voor de bescherming van rechten, rechtszekerheid en het vertrouwen van het publiek. Buitensporig lange gerechtelijke procedures en achterstallige zaken kunnen ook een negatief effect hebben op het ondernemingsklimaat. In sommige lidstaten worden maatregelen genomen om de efficiëntie te verbeteren. In [Kroatië](#) zijn enkele stappen gezet om justitie efficiënter te maken, maar achterstallige zaken en de duur van de procedures blijven een ernstig punt van zorg. In [Griekenland](#) zijn de inspanningen om burgerlijke rechtbanken te ontlasten en vertragingen weg te werken onder meer gericht op de overdracht van niet-litigieuze zaken aan advocaten en notarissen, de digitale publicatie van testamenten en de herzieningen van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering. In [Spanje](#) heeft de uitvoering van de nieuwe wet inzake de efficiëntie van justitie al positieve resultaten opgeleverd, hoewel er uitdagingen zijn in verband met de middelen en de consistente uitvoering in alle regio's. In [Frankrijk](#) worden hervormingen overwogen om de efficiëntie van het rechtsstelsel te verbeteren, terwijl belanghebbenden hun bezorgdheid uiten over het feit dat deze hervormingen een beperking van het recht op beroep tot gevolg kunnen hebben.

Hoewel in sommige lidstaten verbeteringen werden geregistreerd met betrekking tot de duur van gerechtelijke procedures, zoals in [Roemenië](#), blijven er in andere lidstaten reeds lang bestaande uitdagingen bestaan. In [België](#) en [Portugal](#) zijn nog steeds maatregelen hangende om de gerechtelijke procedures te versnellen. Hoewel de positieve trend in de verkorting van de beslissingstermijn zich in [Italië](#) voortzette, blijft de duur van gerechtelijke procedures een ernstig probleem.

In [Noord-Macedonië](#) bleef de efficiëntie van het rechtsstelsel afnemen, aangezien de duur van de procedures in bijna alle categorieën zaken toenam, met uitzondering van strafzaken. In [Servië](#) blijft de efficiëntie van het rechtsstelsel in civiel- en handelsrechtelijke zaken stabiel, maar er is sprake van een negatieve trend in strafzaken en ernstige uitdagingen bij de behandeling van bestuursrechtelijke zaken en grondwettelijke klachten zijn niet aangepakt.

Toegang tot de rechter en de rol van advocaten in het rechtssysteem

Advocaten, orden van advocaten, notarissen en andere beoefenaars van juridische beroepen zijn onmisbaar voor de doeltreffende werking van de rechtsstaat. Zoals erkend door het HvJ-EU, vormen het professioneel verschoningsrecht en het vertrouwelijke karakter van mededelingen tussen een advocaat en zijn cliënt algemene beginselen van het EU-recht, die nauw verband houden met de rechten van de verdediging en de goede rechtsbedeling⁵⁶. In 2025 heeft de Raad van Europa het Europees Verdrag ter bescherming van het advocatenberoep aangenomen, waarin voor het eerst waarborgen worden gecodificeerd die ervoor moeten zorgen dat advocaten onafhankelijk van de uitvoerende macht en andere ongepaste invloeden kunnen optreden⁵⁷.

Hoewel de onafhankelijkheid van advocaten in de EU in het algemeen is gewaarborgd, zodat advocaten hun activiteiten, te weten het adviseren en vertegenwoordigen van hun cliënten, vrijelijk kunnen uitoefenen, blijven er uitdagingen bestaan. In [België](#) blijven advocaten aandringen op aanvullende procedurele waarborgen om hun onafhankelijkheid en professioneel verschoningsrecht te beschermen. In [Nederland](#) zijn wijzigingen aangebracht in de regeling voor visueel toezicht op gesprekken tussen advocaten en cliënten in zwaarbewaakte gevangenissen, naar aanleiding van zorgen van advocaten.

De beschikbaarheid van rechtsbijstand en de hoogte van griffierechten kunnen van grote invloed zijn op de toegang tot de rechter. In verschillende lidstaten worden stappen ondernomen om het rechtsbijstandsstelsel te verbeteren, zoals in [Letland](#) waar de toegang tot rechtsbijstand in procedures voor het Grondwettelijk Hof is uitgebreid. In [Denemarken](#) heeft de raad voor de rechtspraak zijn werkzaamheden met betrekking tot de herziening van het rechtsbijstandsstelsel voortgezet, en in [Ierland](#) zijn verdere stappen ondernomen om de proceskosten te verminderen met de lopende opstelling van de wet inzake de hervorming van het burgerlijk recht, terwijl een herziening van de regeling voor rechtsbijstand in burgerlijke zaken is gepubliceerd en een hervorming van het systeem voor rechtsbijstand in strafzaken is gepland. In [Bulgarije](#) is bij wijzigingen van de regels inzake rechtsbijstand de vergoeding voor advocaten verhoogd. Ondertussen zijn in [Litouwen](#) de besprekingen over de hoogte van de vergoeding van rechtsbijstandverleners in 2026 opgeschort en zijn de geplande nieuwe functies van het informatiesysteem voor rechtsbijstand om de administratieve lasten voor rechtsbijstandverleners te verminderen, gepland voor dit jaar.

3.2 Kader voor corruptiebestrijding

Corruptie ondermijnt de veiligheid, eerlijke concurrentie en welvaart, tast de kwaliteit van de openbare dienstverlening aan, verstoort de toewijzing van overheidsmiddelen en vermindert het vertrouwen van burgers in de democratie, de overheidsinstellingen en de rechtsstaat. Het houdt vaak verband met andere misdrijven, waaronder witwassen en drugshandel, en is een van de belangrijkste instrumenten die georganiseerde criminele groeperingen gebruiken om te infiltreren in en invloed uit te oefenen op instellingen en legitieme bedrijven. Een integrale benadering van corruptiebestrijding is gebaseerd op een combinatie van preventieve en repressieve maatregelen in een robuust juridisch en institutioneel kader, met doeltreffende onderzoeken en vervolgingen.

⁵⁶ Zaak C-155/79, AM & S Europe Limited/Commissie, punten 18–21; zaak C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals en Akros Chemicals/Commissie, punten 42–46 en 54; zaak C-694/20, Orde van Vlaamse Balies e.a., punten 26–30 en 34–36.

⁵⁷ CM(2024)191-add1final. In juni 2026 hadden 24 EU-lidstaten het verdrag ondertekend.

Corruptieperceptie in de EU

Uit de resultaten van de [corruptieperceptie-index](#) blijkt consequent dat acht van de twintig landen die internationaal het best zijn gerangschikt, EU-lidstaten zijn⁵⁸, hoewel er verschillen blijven bestaan⁵⁹. De uitbreidingspartners scoren lager dan het gemiddelde in deze rangschikking⁶⁰. Uit de enquêtes over corruptie in de Eurobarometer 2026 blijkt dat corruptie de EU-burgers en bedrijven in de EU ernstige zorgen blijft baren. Ongeveer zeven op de tien Europeanen (71 %) verklaarde dat corruptie wijdverbreid is in hun land en bijna vijf op de tien Europeanen (48 %) denkt dat de corruptie in hun land is toegenomen. Slechts 35 % van de burgers is van mening dat de inspanningen van hun regering om corruptie te bestrijden doeltreffend zijn. Evenzo denken de meeste Europese bedrijven (65 %) dat corruptie in hun land wijdverbreid is en vindt slechts ongeveer de helft van de bedrijven (53 %) dat het waarschijnlijk is dat corrupte personen of bedrijven zouden worden betrapt of dat ze bij de politie of het openbaar ministerie zouden worden aangegeven.

Versterking van het strategische en rechtskader voor corruptiebestrijding en van de capaciteit van de instellingen

Het belang van het hebben van een effectief beleid voor de bestrijding van corruptie wordt erkend in het internationaal recht⁶¹. Nationale strategieën helpen de lidstaten een alomvattende en samenhangende aanpak te volgen, waarbij de inspanningen op het gebied van corruptiebestrijding in alle relevante beleidssectoren worden geïntegreerd. Met de richtlijn inzake corruptiebestrijding wordt de vaststelling ervan uiterlijk in juni 2029 verplicht. Bijna alle lidstaten en de uitbreidingslanden beschikken momenteel over nationale strategieën voor corruptiebestrijding en zijn bezig deze uit te voeren⁶². [Ierland](#) heeft zijn eerste strategie voor corruptiebestrijding vastgesteld, [Italië](#) heeft een nieuwe vastgesteld en [Spanje](#) heeft zijn eerste nationale corruptiebestrijdingsplan vastgesteld.

Om corruptie doeltreffend aan te pakken, zijn zowel een sterk rechtskader als onafhankelijke instanties om dit te handhaven nodig. Over het algemeen zijn de rechtskaders in de lidstaten en de uitbreidingslanden waarop dit verslag betrekking heeft, goed ontwikkeld en worden er inspanningen geleverd of gepland om specifieke lacunes aan te pakken. De omzetting van de richtlijn inzake corruptiebestrijding in nationale wetgeving biedt de lidstaten een verdere gelegenheid om hun rechtskaders te versterken en te harmoniseren.

Verscheidene lidstaten hebben vooruitgang geboekt bij de hervorming van het strafrecht om de strijd tegen corruptie op te voeren. In [Zweden](#) heeft de regering verdere wetgevingshervormingen voorgesteld om het strafrechtelijk kader te versterken en de verantwoordingsplicht voor corruptie te verbeteren in overeenstemming met internationale

⁵⁸ Er staan acht lidstaten in de top twintig; net als in het voorgaande jaar. Drie lidstaten (Denemarken, Finland en Zweden) scoren 80/100 of hoger op de index, terwijl andere lidstaten (Duitsland, Estland, Ierland, Luxemburg en Nederland) hoger dan 70/100 scoren.

⁵⁹ Bulgarije (40), Hongarije (40), Kroatië (47), Malta (49), Roemenië (45), Slowakije (49) en scoren lager dan 50.

⁶⁰ Albanië (40), Montenegro (46), Noord-Macedonië (39) en Servië (33) scoren lager dan 50.

⁶¹ Krachtens het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie zijn de partijen daarbij verplicht om, in overeenstemming met de grondbeginselen van hun rechtsstelsel, een doeltreffend en gecoördineerd beleid inzake corruptiebestrijding te ontwikkelen en uit te voeren of te handhaven dat de participatie van de samenleving bevordert en dat recht doet aan de beginselen van de rechtsstaat, goed beheer van publieke aangelegenheden en publieke goederen, integriteit, transparantie en verantwoordingsplicht. Alle lidstaten en de EU zijn partij bij het verdrag. Richtlijn (EU) 2026/1021 betreffende de bestrijding van corruptie vereist met name dat de lidstaten uiterlijk op 1 juni 2029 over een nationale corruptiebestrijdingsstrategie beschikken (artikel 21).

⁶² Momenteel hebben 23 lidstaten specifieke strategieën of programma's voor de bestrijding van corruptie; in bijna alle andere lidstaten is corruptiebestrijding onderdeel van andere nationale strategieën en actieplannen.

aanbevelingen. In [Spanje](#) wordt in het parlement gesproken over de herziening van het wetboek van strafvordering om de strafrechtelijke procedure doeltreffender te maken. [Bulgarije](#) heeft verschillende wetwijzigingen aangenomen om internationale aanbevelingen inzake buitenlandse omkoping uit te voeren.

In enkele landen blijven tekortkomingen bestaan. Hoewel de hervorming van het strafrecht in [Slowakije](#) is aangepast om de bescherming van de financiële belangen van de EU te waarborgen en de Slowaakse regering zich daartoe actief heeft ingezet, geven de hervormingen van het strafrecht en de institutionele hervormingen van 2024 nog steeds aanleiding tot specifieke bezorgdheid over corruptiebestrijding en blijven eerder vastgestelde risico's zich voordoen. In [Noord-Macedonië](#) zijn wijzigingen van het wetboek van strafrecht aangenomen, die verschillende tekortkomingen vertoonden ten opzichte van het vorige kader, terwijl een alomvattende hervorming in voorbereiding is.

Verschiedende lidstaten nemen maatregelen om hun instellingen voor corruptiebestrijding te versterken. In [België](#) is bij het parlement een wetgevingsvoorstel ingediend voor de oprichting van een nieuwe afdeling met gereserveerde middelen binnen het federaal parket voor het onderzoeken van ernstige financiële en economische misdrijven. In [Cyprus](#) is de onafhankelijke autoriteit voor corruptiebestrijding versterkt met de goedkeuring van nieuwe wetgeving inzake aanwerving. [Spanje](#) heeft het wetgevingsproces opgestart om de onafhankelijke autoriteit voor publieke integriteit op te richten als centraal orgaan voor de preventie van, het toezicht op en de vervolging van corruptie. In [Letland](#) zijn de bevoegdheden van het bureau voor corruptiepreventie en -bestrijding versterkt om de risicoanalyse te versterken. [Bulgarije](#) heeft een nieuwe anticorruptiewet aangenomen waarbij de anticorruptiecommissie opnieuw wordt ingesteld met sterkere garanties voor haar politieke onafhankelijkheid. In [Hongarije](#) heeft nieuwe wetgeving tot doel de bevoegdheden van de integriteitsautoriteit te versterken en ervoor te zorgen dat zij toegang heeft tot de gegevens die nodig zijn voor de uitvoering van haar werkzaamheden.

Om de steeds complexere corruptiezaken aan te pakken, moeten rechtshandavingsinstanties, openbare aanklagers en justitie voldoende gespecialiseerd zijn en over voldoende middelen beschikken. In [Spanje](#) zijn nieuwe posten voor justitie en rechtsvervolging gecreëerd om de behandeling van corruptiezaken te versterken. In [Malta](#) hebben de politie en de procureur-generaal hun personele middelen verder uitgebreid, terwijl de capaciteit van de permanente commissie tegen corruptie om doeltreffend bij te dragen aan het onderzoek naar en de vervolging van corruptiezaken beperkt blijft. In enkele lidstaten blijven uitdagingen bestaan. In [Ierland](#) blijven er uitdagingen bestaan op het gebied van middelen voor het onderzoek naar en de vervolging van corruptiemisdrijven. In [Oostenrijk](#) worden de rapportageverplichtingen en de nieuwe regels inzake de inbeslagneming van elektronische apparaten beschouwd als een last voor het openbaar ministerie.

Nauwe samenwerking tussen rechtshandavingsinstanties en andere instanties⁶³, alsook toegang tot en interconnectie tussen gegevensbanken, zijn van cruciaal belang voor een doeltreffende bestrijding van corruptie. In [Ierland](#) verloopt de samenwerking tussen de verantwoordelijke autoriteiten goed. In [Finland](#) hebben de nationale recherche, de belastingdienst en de autoriteit voor mededinging en consumentenzaken hun samenwerking op het gebied van corruptiepreventie versterkt.

⁶³ Zoals financiële-inlichtingeneenheden en belasting-, audit-, mededingings- en andere administratieve autoriteiten.

De samenwerking tussen de nationale autoriteiten en het EOM zou in het algemeen goed zijn in de deelnemende landen. Daarnaast is het EOM nu volledig operationeel in [Polen](#) en [Zweden](#) en kan het daar misdrijven onderzoeken en vervolgen die de financiële belangen van de Unie schaden. Op 29 mei 2026 heeft [Hongarije](#) kennisgegeven van zijn voornemen om deel te nemen aan de nauwere samenwerking inzake het Europees Openbaar Ministerie (EOM) [en de Commissie heeft vervolgens een besluit vastgesteld waarin de deelname van Hongarije wordt bevestigd].

In [Ierland](#) voorziet het regeringsprogramma voor 2025 in een toezegging om aan het EOM deel te nemen.

In [Albanië](#) is het institutionele kader voor corruptiepreventie verbeterd, maar de coördinatie tussen de instellingen die verantwoordelijk zijn voor corruptiebestrijding en rechtshandhaving blijft zwak. In [Montenegro](#) zijn de doeltreffendheid en coördinatie van rechtshandavingsinstanties op het gebied van corruptie toegenomen. In [Servië](#) bestaat bezorgdheid over de belemmeringen en pogingen tot ongepaste beïnvloeding ten aanzien van de doeltreffende werking van het openbaar ministerie voor georganiseerde criminaliteit.

Obstakels wegnemen voor strafrechtelijk onderzoek en vervolgingen en de staat van dienst voor corruptiezaken op hoog niveau verbeteren

Het doeltreffend onderzoeken en vervolgen van corruptie is van essentieel belang om de verantwoordingsplicht te waarborgen en het vertrouwen van het publiek in de rechtsstaat te behouden. Volgens de speciale Eurobarometer over de houding van burgers tegenover corruptie is ongeveer twee derde van de Europeanen (69 %) van mening dat corruptiezaken op hoog niveau onvoldoende worden vervolgd. De doeltreffendheid van het onderzoek naar en de vervolging van corruptiezaken kan worden belemmerd door juridische tekortkomingen, zoals onduidelijke of omslachtige procedures om de onschendbaarheid op te heffen en korte verjaringstermijnen. Deze belemmeringen zijn met name problematisch voor complexe corruptiezaken, waar zij tot vertragingen kunnen leiden en een doeltreffende handhaving kunnen ondermijnen.

Verschillende lidstaten hebben hun inspanningen opgevoerd om corruptiemisdrijven doeltreffender te onderzoeken en te vervolgen, onder meer door extra middelen toe te wijzen. In [Frankrijk](#) worden de inspanningen om corruptie te vervolgen opgevoerd, ook in zaken op hoog niveau. Daartoe zijn bijkomende personele middelen ter beschikking gesteld van onderzoeksinstanties en zijn nieuwe wetgevingsinstrumenten ingevoerd. De personele middelen bij de diensten die zich bezighouden met corruptiebestrijding zijn in [Luxemburg](#) aanzienlijk toegenomen. In [Kroatië](#) zijn verschillende wetten herzien, waaronder de wet inzake het bureau ter bestrijding van corruptie en georganiseerde misdaad, en zijn institutionele wijzigingen doorgevoerd om de efficiëntie van corruptieonderzoeken en -vervolgingen te vergroten.

In andere lidstaten bestaan er enkele belemmeringen voor het doeltreffend onderzoeken en vervolgen van corruptie, met name met betrekking tot zaken op hoog niveau. In [Malta](#) zijn nieuwe onderzoeken en vervolgingen gestart en blijven inspanningen worden geleverd om de onderzoekscapaciteit te vergroten, terwijl er nog steeds een solide staat van dienst moet worden opgebouwd op het gebied van definitieve uitspraken in corruptiezaken. In [Roemenië](#) is de staat van dienst op het gebied van de vervolging van zowel kleine corruptie als corruptie op hoog niveau gehandhaafd, terwijl lagere rechtbanken corruptiezaken zijn blijven sluiten en veroordelingen, ook op hoog niveau, nietig zijn blijven verklaren na uitspraken van het Hoge Hof van Cassatie en Justitie over de verjaringstermijn. [Bulgarije](#) en [Hongarije](#) hebben nog geen solide staat van dienst als het gaat om onderzoeken, vervolgingen en definitieve veroordelingen

in corruptiezaken op hoog niveau. In [Slowakije](#) is de capaciteit om corruptie op hoog niveau op te sporen, te onderzoeken en te vervolgen verder verslechterd, waarbij het aantal opgespoorde en vervolgte corruptiezaken sterk is gedaald.

In [Albanië](#) is de speciale structuur voor de bestrijding van corruptie (SPAK) positieve resultaten blijven boeken bij de bestrijding van corruptie op hoog niveau en het opbouwen van een solide staat van dienst op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en veroordelingen. In [Noord-Macedonië](#) blijven, ondanks recente inspanningen om corruptie te onderzoeken en te vervolgen, vertragingen in gerechtelijke procedures, niet vaak voorkomende definitieve veroordelingen en beperkte middelen de ontwikkeling van een sterke staat van dienst op het gebied van corruptiezaken op hoog niveau belemmeren. In [Montenegro](#) is het aantal definitieve uitspraken en veroordelingen in zaken van corruptie op hoog niveau toegenomen. In [Servië](#) blijft het een uitdaging om resultaten te boeken op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en definitieve veroordelingen in corruptiezaken op hoog niveau.

De bestrijding van corruptie als drijvende kracht van georganiseerde misdaad

Georganiseerde criminelen misbruiken corruptie om hun doelen te bereiken, waardoor zowel openbare als particuliere instellingen worden ondermijnd. Het tegengaan van de risico's van infiltratie of ongepaste beïnvloeding van de publieke sector door de georganiseerde misdaad blijft een belangrijke prioriteit voor meerdere lidstaten. In [Zweden](#) heeft de toenemende dreiging van infiltratie van de georganiseerde misdaad in overheidsdiensten door middel van corrupte praktijken geleid tot de vaststelling van een aantal maatregelen, waaronder nieuwe verplichtingen voor gemeenten en regio's om politici te beschermen tegen bedreigingen en geweld. In [Nederland](#) blijft de bestrijding van corruptie in verband met georganiseerde misdaad een belangrijke prioriteit, met een nationale risicobeoordeling van corruptierisico's in verband met ondermijnende georganiseerde misdaad die in maart 2026 is gepubliceerd. In [Frankrijk](#) wordt een wet uitgevoerd waarbij verschillende maatregelen zijn ingevoerd om de bestrijding van corruptie in verband met georganiseerde misdaad op te voeren.

Versterking van de kaders voor corruptiepreventie en integriteit

Corruptiepreventie begint met sterke instellingen die in hun werkzaamheden integriteit, transparantie en verantwoordingsplicht betrachten. In dit verband is het verbeteren van de transparantie, ethiek en integriteit bij overheidsinstanties van essentieel belang om corruptie te bestrijden, naast gerichte maatregelen inzake belangenconflicten, lobbyactiviteiten en draaideurpraktijken.

- Voorkomen van belangenconflicten

Belangenconflicten doen zich voor wanneer een overheidsfunctionaris privé- of beroepsbelangen heeft die de onpartijdige en objectieve uitoefening van zijn taken in gevaar kunnen brengen. Om dergelijke situaties te voorkomen, beschikken de meeste lidstaten over maatregelen die gelden voor een brede reeks gekozen en benoemde overheidsfunctionarissen. In sommige lidstaten wordt het integriteitskader aangevuld met gedragscodes⁶⁴ en maatregelen om belangenconflicten te voorkomen. In [Cyprus](#) wordt gewerkt aan een alomvattende strategie voor de integriteit van personen die hoge uitvoerende functies bekleden. In [Slowakije](#) is in augustus 2025 een gedragscode voor personen met een hoge functie aangenomen. In [Spanje](#) is wetgeving voorbereid om de raad voor transparantie en goed bestuur te versterken en een alomvattende regeling in te stellen om belangenconflicten in de overheidssector te voorkomen. In [Bulgarije](#) zijn verdere maatregelen getroffen om de integriteit bij de politie en justitie te versterken, waaronder herziene ethische codes. Met betrekking tot de uitbreidingslanden is de

⁶⁴ Zie Raad van Europa, Aanbeveling Rec(2000) 10 final inzake gedragscodes voor overheidsfunctionarissen.

wetgeving inzake belangenconflicten in [Albanië](#) herzien om deze in overeenstemming te brengen met de Europese normen en het EU-acquis.

Intussen blijven in sommige lidstaten tekortkomingen bestaan, omdat de regels inzake belangenconflicten onvolledig zijn of de hervormingen tot stilstand zijn gekomen. In [Tsjechië](#) werden, nadat het grondwettelijk hof wijzigingen van de wetgeving inzake belangenconflicten om procedurele redenen ongrondwettelijk had verklaard, geen stappen ondernomen om de herziening van deze wetgeving opnieuw in gang te zetten. In [Malta](#) zijn maatregelen genomen om belangenconflicten bij de overheid te voorkomen en te beheren, maar belanghebbenden zijn van mening dat er onvoldoende controlemechanismen zijn. In [Ierland](#) wordt nog gewerkt aan de “Ethics Reform Bill”. In [Italië](#) is een wetsontwerp inzake belangenconflicten nog in behandeling.

- *Lobbyactiviteiten en “draaideurpraktijken”*

Lobbyen kan een legitieme rol spelen bij beleidsontwikkeling door met expertise en perspectieven bij te dragen aan de openbare besluitvorming. Om verantwoordingsplicht te waarborgen, inclusieve besluitvorming te ondersteunen en ongepaste of heimelijke beïnvloeding te voorkomen, moet dit gepaard gaan met sterke waarborgen op het gebied van transparantie en integriteit⁶⁵.

De ontwikkelingen op deze gebieden duurden voort, aangezien sommige lidstaten hun transparantieregels voor lobbyactiviteiten hebben herzien, transparantieregisters hebben opgezet of uitgebreid en nieuwe wetgeving aan het voorbereiden zijn. In [Tsjechië](#) ligt de uitvoering van de lobbywetgeving, die in juli 2025 in werking is getreden en een transparantieregister omvat, op schema. In [Luxemburg](#) zijn de regels inzake lobbywerk, waarbij de verplichting om een vergadering te registreren werd uitgebreid tot de leden van het parlement, in september 2025 van toepassing geworden. In [Portugal](#) is een nieuwe wet inzake lobbyactiviteiten aangenomen, terwijl er nog steeds een lobbyregister moet worden opgezet. In [Zweden](#) is wetgeving aangenomen die lobbyisten verplicht zich te registreren en hun contacten met politieke besluitvormers openbaar te maken. In [Roemenië](#) zijn nieuwe regels inzake lobbyactiviteiten voor parlementsleden ingevoerd.

In sommige lidstaten worden het ontbreken van alomvattende lobbyregels, en tekortkomingen in de handhaving van de bestaande regels, als een belangrijk verbeterpunt beschouwd. In [Frankrijk](#) blijven de openbaarmakingsvereisten alleen van toepassing op lobbyisten en niet op functionarissen op topniveau. In [Polen](#), [Oostenrijk](#), [België](#), [Denemarken](#) en [Malta](#) werden geen verdere stappen ondernomen om de lobbyregels aan te scherpen. In [Spanje](#) moet het wetsontwerp ter regulering van lobbyactiviteiten nog door het parlement worden goedgekeurd. In [Kroatië](#) zijn de middelen voor toezicht op lobbyactiviteiten verhoogd, maar er blijven uitdagingen bestaan, onder meer op het gebied van informatie uit het lobbyregister. Hoewel in [Griekenland](#) uitvoeringsmaatregelen en bewustmakingsactiviteiten aan de gang zijn, zijn er geen wetswijzigingen doorgevoerd met betrekking tot de definitie van lobbyisten en blijft het aantal geregistreerde lobbyisten laag. In [Cyprus](#) wordt het toezicht op de wet inzake lobbyactiviteiten versterkt. Hoewel de eerste stappen zijn gezet om een wetsontwerp op te stellen, is lobbywerk in [Slowakije](#) nog steeds niet gereguleerd.

⁶⁵ In december 2023 heeft de Commissie een richtlijn over namens derde landen uitgevoerde belangenvertegenwoordigingsactiviteiten voorgesteld teneinde hoge transparantie- en verantwoordingsvereisten op de interne markt in te voeren voor belangenvertegenwoordigingsactiviteiten, waaronder lobbyactiviteiten, wanneer deze namens overheden van derde landen worden verricht, en teneinde de uitvoering van dergelijke activiteiten in de lidstaten te vergemakkelijken (C/2023/8626).

De regels inzake “draaideurpraktijken” tussen functies in de publieke en de particuliere sector blijven een belangrijk aandachtsgebied. Verschillende lidstaten overwegen strengere beperkingen na uitdiensttreding en langere afkoelingsperiodes om de handhaving te versterken en de risico’s op belangenconflicten te verminderen. In [Nederland](#) zijn herziene regels inzake draaideurpraktijken voor ministers en staatssecretarissen van kracht geworden en worden deze toegepast. In [Cyprus](#) worden initiatieven ontplooid om de categorieën personen die na hun dienstverband onder toezicht staan, uit te breiden. In [Roemenië](#) is nieuwe wetgeving inzake draaideurpraktijken aangenomen, met inbegrip van beperkingen vóór en na het dienstverband voor een breed scala aan ambtenaren, en wordt een nieuwe gedragscode voor de regering uitgevoerd. In andere lidstaten is er geen vooruitgang geboekt in de besprekingen. In [Tsjechië](#) worden de technische werkzaamheden voor een mogelijke toekomstige herziening van de regels inzake draaideurpraktijken voortgezet. In [Zweden](#) is er geen voorstel gedaan om de regels inzake draaideurpraktijken te wijzigen en in [Denemarken](#) zijn er geen plannen om regels inzake “draaideurpraktijken” voor ministers in te voeren.

- *Openbaarmaking van vermogens en belangen*

Vermogens- en belangenverklaringen van overheidsfunctionarissen versterken de transparantie en verantwoordingsplicht en helpen integriteit te bevorderen en corruptie te voorkomen. Doeltreffende openbaarmakings- en verificatiesystemen kunnen de opsporing van belangenconflicten, onverenigbaarheden en corruptie vergemakkelijken. Het toepassingsgebied, de transparantie, de toegankelijkheid, de controle en de handhaving van dergelijke openbaarmakingen verschillen echter van lidstaat tot lidstaat.

In sommige lidstaten vinden positieve ontwikkelingen plaats. [Nederland](#) heeft geactualiseerde richtsnoeren voor de regeling inzake vermogens- en belangenverklaringen van ministers en staatssecretarissen gepubliceerd. In [Kroatië](#) en [Griekenland](#) zijn stappen ondernomen om de systemen voor vermogensverklaringen te digitaliseren.

In andere lidstaten blijven er uitdagingen bestaan. In [Spanje](#) is de hervorming van het Reglement van het Parlement ter aanscherping van de sancties voor het niet indienen van vermogensverklaringen of voor het verstrekken van onjuiste of onvolledige informatie nog niet uitgevoerd. In [Polen](#) worden de meeste vermogensaangiften van regeringsfunctionarissen en parlementsleden nog steeds met de hand en in verschillende formaten ingevuld, en daarvoor heeft de regering aangekondigd dit nu als prioriteit te zullen behandelen, met inbegrip van de invoering van een gestandaardiseerd onlinesysteem. In [Malta](#) is nog geen hervorming van het systeem voor vermogens- en belangenverklaringen van parlementsleden en ministers doorgevoerd. Hoewel de transparantie-entiteit volledig operationeel is en versterkt is in [Portugal](#), kampt zij met een achterstand bij de controle van vermogensaangiften na een toename van het aantal indieningen na recente verkiezingen. In [Roemenië](#) wordt momenteel een breed wetgevingsvoorstel over vermogensverklaringen besproken dat door het nationale agentschap voor integriteitsbewaking is ingediend. In [Servië](#) blijven tekortkomingen bestaan met betrekking tot de controle en handhaving van vermogensverklaringen en belangenconflicten.

- *Bescherming van klokkenluiders en melding van corruptie*

Klokkenluiders spelen een cruciale rol bij het aan het licht brengen van corruptie en andere wanpraktijken die anders wellicht verborgen zouden blijven. Daarom is het belangrijk ervoor te zorgen dat zij veilig en zonder angst voor vergelding aangifte kunnen doen. Alle lidstaten hebben de kernbepalingen van de EU-richtlijn inzake de bescherming van klokkenluiders omgezet en de meeste hebben de bescherming uitgebreid tot andere gebieden die buiten het EU-recht vallen. In sommige lidstaten blijven echter lacunes bestaan met betrekking tot het

toepassingsgebied, de voorwaarden voor bescherming en de bescherming tegen vergelding⁶⁶. De richtlijn inzake corruptiebestrijding vereist dat de bescherming van klokkenluiders van toepassing is op personen die corruptiemisdrijven melden.

Klokkenluiders maken in verschillende lidstaten steeds meer gebruik van de beschikbare meldingskanalen, waaruit blijkt dat een doeltreffend beschermingssysteem meldingen kan aanmoedigen. Veel lidstaten nemen ook maatregelen om het bewustzijn te vergroten en de regels te wijzigen om het kader waar nodig te versterken. In [Denemarken](#), [Litouwen](#) en [Slovenië](#) blijft het aantal meldingen van klokkenluiders toenemen en de autoriteiten melden dat de uitvoering van de klokkenluidersregels op de goede weg is. In [Roemenië](#) wordt een IT-systeem ontwikkeld voor de ontvangst en het beheer van meldingen van klokkenluiders, met als doel de efficiëntie en de communicatiestroom te vergroten. In [Spanje](#) is een onafhankelijke autoriteit die belast is met de bescherming van klokkenluiders, operationeel geworden. In [Ierland](#) begint de wettelijk vereiste herziening van de wet inzake de beschermde onthullingen in 2026, met een openbare raadpleging om bewijsmateriaal te verzamelen over de ervaringen van klokkenluiders.

Niettemin blijven er in de praktijk belemmeringen bestaan met betrekking tot het melden van corruptiezaken. Volgens de speciale Eurobarometer over de houding van burgers tegenover corruptie denkt 31 % van de Europeanen dat degenen die een geval van corruptie melden, niet worden beschermd tegen represailles en denkt 29 % van de Europeanen dat gevallen van corruptie niet worden gemeld omdat er aan meldingen geen gevolg wordt gegeven en meldingen niet tot sancties leiden. Om de terughoudendheid te overwinnen, voeren de lidstaten bewustmakings- en begeleidingsinstrumenten in. In [Roemenië](#) werden bijvoorbeeld opleidingssessies georganiseerd voor publieke en private entiteiten, die zowel interne als externe meldingskanalen bestreken.

- *Financiering van politieke partijen en politieke campagnes*

Transparantie bij de financiering van politieke partijen is van essentieel belang om de integriteit van democratische processen te beschermen, ongepaste beïnvloeding te voorkomen en democratische verantwoordingsplicht te waarborgen⁶⁷.

Verscheidene lidstaten hebben hervormingen doorgevoerd of overwogen dit teneinde de transparantie en het toezicht te verbeteren. In [Estland](#) is een hervorming van het kader voor de financiering voor politieke partijen in werking getreden. In [Zweden](#) heeft onlangs aangenomen wetgeving de regels voor de financiering van politieke partijen aanscherpt door deze in overeenstemming te brengen met internationale normen en aanbevelingen. De nieuwe bevoegdheid van de rekenkamer om financiële overzichten van politieke partijen te controleren, heeft de transparantie en verantwoordingsplicht van partijfinanciering in [Oostenrijk](#) vergroot. Hoewel een bredere hervorming van de regels inzake particuliere financiering van politieke partijen in [Denemarken](#) nog moet worden voltooid, zijn er nieuwe regels vastgesteld om donaties uit het buitenland aan politieke partijen te verbieden. In [Luxemburg](#) zijn nieuwe regels vastgesteld om de controle op het gebruik van financiële middelen door de fracties en onafhankelijke leden in het parlement te versterken.

⁶⁶ Zie het verslag van de Commissie van 3 juli 2024 over de uitvoering en toepassing van Richtlijn (EU) 2019/1937.

⁶⁷ Zie ook de aanbeveling van 12 december 2023 over inclusieve en veerkrachtige verkiezingsprocessen in de Unie en het versterken van het Europese karakter en het efficiënte verloop van de verkiezingen voor het Europees Parlement.

In [Albanië](#) is een bijzondere parlementaire commissie ingesteld om te werken aan de hervorming van het kiesstelsel, met inbegrip van de herzieningen van het rechtskader voor de financiering van politieke partijen. In [Montenegro](#) moet het rechtskader voor de financiering van politieke partijen nog worden afgestemd op de aanbevelingen van de OVSE/ODIHR en Greco om de transparantie van en de controle op de uitgaven van politieke partijen te vergroten. In [Noord-Macedonië](#) wordt het doeltreffende toezicht op campagnes en de financiering van politieke partijen nog steeds beïnvloed door ontoereikende wetgeving en een gebrek aan middelen.

Corruptie bestrijden in gebieden met een hoog risico

Corruptie kan alle gebieden van het openbare leven treffen, maar bepaalde sectoren zijn bijzonder kwetsbaar vanwege de omvang van de overheidsuitgaven, de complexiteit van de besluitvorming of de betrokken discretionaire bevoegdheden. Overheidsopdrachten, gezondheidszorg, energie, milieu, stadsplanning en de bouw blijven tot de gebieden behoren die het kwetsbaarst zijn voor corruptierisico's. Er is ook meer waakzaamheid nodig op gebieden met snel stijgende overheidsuitgaven of versnelde procedures, zoals overheidsopdrachten op defensiegebied. De Commissie heeft een [studie](#) gepubliceerd over gebieden met een hoog risico op corruptie.

De lidstaten nemen maatregelen om de corruptierisico's in gebieden met een hoog risico te verminderen, onder meer bij overheidsopdrachten. In [Italië](#) heeft de nationale autoriteit voor corruptiebestrijding een digitaal portaal opgezet om de transparantie van openbare aanbestedingsprocedures te vergroten, wat een gebied met een hoog risico blijft. Om de transparantie van overheidsopdrachten te vergroten, heeft het Ministerie van Financiën in [Bulgarije](#) een gegevensbank opgezet met bijna 7 000 actieve aanbestedingen voor een totaalbedrag van meer dan 30 miljard EUR. In [Finland](#) zijn in februari 2026 wijzigingen van de wet inzake overheidsopdrachten bij het parlement ingediend, waarbij nieuwe uitsluitingsgronden zijn vastgesteld en het toezicht en de transparantie zijn verbeterd. De lidstaten hebben ook risicobeperkende maatregelen ingevoerd op andere risicogebieden, zoals [Kroatië](#) met zijn nieuwe wet inzake buitenlandse investeringen, die integriteitscontroles en controles op veroordelingen wegens corruptie verplicht stelt voor investeerders in sectoren die als kritiek worden beschouwd.

In [Montenegro](#) zijn de maatregelen voor het aanpakken van risicogebieden bij overheidsopdrachten versterkt met de invoering van e-aanbestedingsinstrumenten, terwijl het toezicht op maatregelen ter bestrijding van corruptie in gebieden met een hoog risico wordt belemmerd door een gebrek aan relevante gegevens. In [Servië](#) wordt nog steeds op grote schaal gebruikgemaakt van uitzonderingen op de wet inzake overheidsopdrachten, zodat waarborgen inzake corruptiebestrijding worden omzeild, terwijl het toezicht zwak blijft.

3.3 Mediapluriformiteit en -vrijheid

Vrijheid en pluriformiteit van de media zijn fundamentele aspecten van de rechtsstaat, aangezien onafhankelijke media helpen de macht ter verantwoording te roepen en de vrije stroom van informatie en meningen te waarborgen. Druk vanuit politieke hoek of door de overheid kan deze vrijheid verzwakken en de toegang tot informatie beperken. Aanvallen op journalisten en straffeloosheid voor dergelijke misdrijven vallen vaak samen met een bredere achteruitgang van de normen van de rechtsstaat. De inwerkingtreding van de Europese verordening mediavrijheid en de uitvoering van anti-SLAPP-wetgeving zijn in dit verband belangrijke mijlpalen, aangezien ze betere waarborgen bieden voor de onafhankelijkheid van de media en voorzien in bescherming tegen misbruik van procesrecht. Organisaties voor

mediavrijheid hebben hun toenemende bezorgdheid geuit over de toestand van de mediavrijheid, hoewel de situatie in de EU over het algemeen positief blijft⁶⁸.

Monitoren van risico's voor mediavrijheid en -pluriformiteit

In de monitor voor de pluriformiteit van de media 2026⁶⁹ wordt gewezen op aanhoudende en relatief nieuwe risico's voor de pluriformiteit van de media in de hele EU, met name als gevolg van de concentratie van media-eigendom, het groeiende marktaandeel van digitale tussenpersonen en de veranderende verstoring van redactionele media in het AI-tijdperk. In de monitor wordt vastgesteld dat de redactionele onafhankelijkheid in sommige landen kwetsbaar blijft, terwijl de mediasector het economisch nog steeds moeilijk heeft, met een dalend aantal journalisten, slechte arbeidsomstandigheden in sommige landen en zwakke bedrijfsmodellen, ondanks pogingen tot innovatie. In verschillende landen worden de publieke media nog steeds geconfronteerd met politieke inmenging in benoemingen van leidinggevenden en financiering.

Versterking van de onafhankelijke werking van de regelgevende instanties voor de media

Onafhankelijke nationale regelgevende instanties voor de media zijn van essentieel belang voor de bescherming van de pluriformiteit van de media en moeten onpartijdig en transparant handelen. Alle lidstaten beschikken over wetgeving waarin hun bevoegdheden en waarborgen voor onafhankelijkheid zijn vastgelegd. De [richtlijn audiovisuele mediadiensten](#) en de Europese verordening mediavrijheid vereisen dat regelgevende instanties onafhankelijk zijn van de overheid, onpartijdig, transparant en verantwoordingsplichtig zijn, over voldoende middelen beschikken, duidelijke procedures voor benoeming en ontslag hebben en over doeltreffende beroepsmechanismen beschikken.

De taken, bevoegdheden en middelen van verschillende nationale regelgevende instanties voor de media zijn of worden uitgebreid en uitgebreid, ook met het oog op de naleving van de Europese verordening mediavrijheid en de [digitaaldienstenverordening van de EU](#). Sinds de publicatie van het verslag over de rechtsstaat 2025 zijn de financiële middelen van de regelgevende instanties in [Cyprus](#), [Denemarken](#), [Italië](#), [Portugal](#) en [Zweden](#) toegenomen, is hun financiële situatie gestabiliseerd of is hun financiële autonomie versterkt. In [Griekenland](#), [Ierland](#) en [Letland](#) is het personeelsbestand uitgebreid. In [België](#), [Denemarken](#), [Duitsland](#), [Finland](#), [Frankrijk](#), [Griekenland](#), [Ierland](#), [Kroatië](#), [Litouwen](#), [Malta](#), [Oostenrijk](#) en [Zweden](#), hebben regelgevende instanties nieuwe toezichthoudende en monitoringtaken gekregen. In juni heeft [Hongarije](#) een hervorming doorgevoerd die gevolgen heeft voor verschillende aspecten van de rol van de regelgevende instantie op het gebied van bestuur, financiering en toezicht. In [Luxemburg](#), [Polen](#), [Spanje](#) en [Tsjechië](#) zijn hervormingen aan de gang. In [Slowakije](#) hebben de vastgestelde wijzigingen van de wet inzake mediadiensten weliswaar de bevoegdheden van de nationale regulerende instantie voor de media uitgebreid, maar is bezorgdheid geuit over de gevolgen van enkele nieuwe, nog in behandeling zijnde wijzigingen voor de onafhankelijkheid van de regulerende instantie.

In [Noord-Macedonië](#) werden de nieuwe leden van de raad van bestuur van het agentschap voor audio- en audiovisuele mediadiensten benoemd, maar er blijft bezorgdheid bestaan over de financiële onafhankelijkheid van het agentschap.

⁶⁸ Hoewel de World Press Freedom Index van Verslaggevers zonder Grenzen uitkwam op de laagste gemiddelde mondiale score sinds de invoering ervan, blijft de regio van de Europese Unie en de Balkan wereldwijd op de eerste plaats staan, en nemen acht EU-lidstaten acht van de tien topposities in de index in. Zie ook het verslag over de persvrijheid in Europa — *On the Tipping Point: Press Freedom 2025*.

⁶⁹ Uitgevoerd door het Centrum voor pluriformiteit en vrijheid van de media.

De transparantie van media-eigendom vergroten

De publieke beschikbaarheid van informatie over de eigendomsstructuur van de media stelt gebruikers in staat zich met kennis van zaken een oordeel te kunnen vormen over de informatie die zij consumeren, met name wanneer eigendom zeggenschap over of aanzienlijke invloed op redactionele lijnen en besluitvorming met zich meebrengt.

In [Frankrijk](#) moeten voor een voorlopige nationale gegevensbank voor media-eigendom die door de regelgevende instantie is opgezet nog uitvoeringsbepalingen worden vastgesteld. In [Malta](#) heeft onlangs vastgestelde wetgeving de regulerende instantie belast met de ontwikkeling en het onderhoud van een gegevensbank voor media-eigendom. In [Slovenië](#) voorziet de recente wetgeving in het opzetten van een nieuwe gegevensbank voor eigendom. In [Bulgarije](#), [Cyprus](#), [Ierland](#), [Litouwen](#), [Portugal](#) en [Spanje](#) zijn hervormingen in voorbereiding of wachten deze op goedkeuring. In afwachting van de goedkeuring van ontwerpwetgeving blijven er in [Tsjechië](#) aanzienlijke uitdagingen bestaan met betrekking tot de transparantie van media-eigendom.

In [Montenegro](#) is de transparantie van media-eigendom verbeterd, naast de toenemende bezorgdheid over de invloed van mediakanalen die eigendom zijn van in Servië gevestigde bedrijven. In [Servië](#) is, tegen de achtergrond van een verdere concentratie van de mediamarkt, de politieke en economische invloed op de media, met inbegrip van het redactioneel beleid, een reden tot ernstige bezorgdheid.

Bescherming van de media tegen politieke druk en ongepaste beïnvloeding

De onafhankelijkheid van de media kan op verschillende manieren worden ondermijnd, onder meer door ongepaste politieke beïnvloeding en druk. Dergelijke situaties vallen onder de Europese verordening mediavrijheid, die een kader biedt om de redactionele onafhankelijkheid te waarborgen, de uitwassen van politieke inmenging te beperken en een transparant kader te creëren voor de toewijzing van overheidsmiddelen aan de media. Waarborgen tegen de politisering van de publieke media en transparante regels voor de toewijzing van overheidsreclame zijn twee fundamentele elementen van dit kader.

Zorgen voor transparante en eerlijke overheidsreclame

Overheidsreclame omvat alle vormen van gebruik van de staatsbegroting, door overheidsinstanties of -entiteiten op alle niveaus, voor reclame- en campagnedoelinden. Indien dergelijke middelen op niet-transparante of oneerlijke wijze worden toegewezen, kunnen ze worden gebruikt als hefboom voor politieke beïnvloeding. In de Europese verordening mediavrijheid wordt dit probleem aangepakt door eisen te stellen aan de toewijzingscriteria en -procedures en door overheidsinstanties te verplichten jaarlijks de aan aanbidders van mediadiensten betaalde bedragen bekend te maken⁷⁰.

Sinds de publicatie van het verslag 2025 is in [Griekenland](#), [Kroatië](#), [Letland](#), [Malta](#), [Slovenië](#) en [Slowakije](#) wetgeving aangenomen om specifiek het probleem van overheidsreclame aan te pakken. In [Bulgarije](#), [Cyprus](#), [Ierland](#), [Portugal](#), [Spanje](#) en [Tsjechië](#) wordt gewerkt aan ontwerpwetgeving om deze kwestie te regelen. De transparantie en eerlijkheid bij de distributie van overheidsreclame aan mediakanalen zijn in [Hongarije](#) nog niet aangepakt. In [Roemenië](#) blijven bepaalde praktijken in verband met de financiering van particuliere media door politieke partijen en overheidsinstanties een probleem.

⁷⁰ De Europese verordening mediavrijheid en Verordening (EU) 2024/900 inzake politieke reclame zijn parallel van toepassing. De verordening inzake politieke reclame vergroot de transparantie van politieke reclame en versterkt de rechten inzake gegevensbescherming wanneer politieke reclame binnen het toepassingsgebied ervan wordt gericht of geleverd, onder meer door overheidsinstanties.

In [Noord-Macedonië](#) worden inspanningen geleverd om de publieke omroep te moderniseren, hoewel er uitdagingen blijven bestaan als gevolg van de beperkte administratieve autonomie en onregelmatige financiering. In [Albanië](#) bestaan nog steeds tekortkomingen met betrekking tot de billijke toewijzing van overheidsreclame en andere overheidsmiddelen.

Waarborging van de onafhankelijke werking van publieke media

Elke lidstaat is verantwoordelijk voor de financiering van zijn publieke media, met volledige inachtneming van de handels- en mededingingsregels van de EU⁷¹. Wanneer aanbieders van publieke mediadiensten optimaal functioneren, zorgen zij ervoor dat burgers en bedrijven toegang hebben tot een gevarieerd aanbod aan inhoud, met inbegrip van hoogwaardige informatie. Bijgevolg voorziet de Europese verordening mediavrijheid in een reeks waarborgen voor de onafhankelijke werking van aanbieders van publieke mediadiensten, namelijk toereikende, duurzame en voorspelbare financiële middelen en transparantie bij de benoeming en het ontslag van leidinggevend personeel.

In veel landen zijn verschillende en uiteenlopende hervormingen goedgekeurd of uitgevoerd om de onafhankelijkheid van de nationale publieke omroepen te versterken. Dit is het geval in [Zweden](#) en [Finland](#). [Denemarken](#) heeft een nieuw model ingevoerd voor de benoeming van de raad van bestuur van de openbare radio. [Duitsland](#) en [Griekenland](#) hebben hervormingen goedgekeurd om de structuur van de publieke omroepen te moderniseren. [Malta](#) heeft nieuwe waarborgen ingevoerd met betrekking tot de benoeming van de CEO van de publieke omroep.

In [Bulgarije](#), [Cyprus](#), [Estland](#), [Frankrijk](#), [Ierland](#), [Italië](#), [Kroatië](#), [Nederland](#), [Polen](#), [Portugal](#) en [Slovenië](#) zijn hervormingen van het bestuur van de publieke omroepen aan de gang of bevinden deze zich in verschillende stadia van voorbereiding. In juni heeft [Hongarije](#) een brede hervorming goedgekeurd. In [Slowakije](#) blijven belanghebbenden bezorgd over de wet van juli 2024 tot ontbinding van de publieke omroep en tot oprichting van een nieuwe entiteit, terwijl voorstellen om het bestuur en de financiering van de publieke media te hervormen in [Tsjechië](#) en [Litouwen](#) aanleiding hebben gegeven tot bezorgdheid. In [Roemenië](#) zijn eerste stappen gezet met betrekking tot de hervorming om het onafhankelijke bestuur en de redactionele onafhankelijkheid van de publieke media te versterken.

In de uitbreidingslanden bleef er bezorgdheid bestaan over de onafhankelijkheid of redactionele autonomie van de publieke omroep in [Servië](#) en in [Albanië](#).

Toegang tot informatie waarborgen

Het recht op toegang tot informatie van overheidsinstanties stelt journalisten in staat hun onderzoekswerk uit te voeren. Het is ook een belangrijk instrument voor transparantie en verantwoording voor het maatschappelijk middenveld en burgers. In [Litouwen](#) zijn wetgevingshervormingen goedgekeurd en in [Oostenrijk](#) en [Estland](#) zijn wetgevingshervormingen van kracht geworden, terwijl hervormingen waarbij nieuwe vereisten voor verzoeken om toegang tot documenten zijn vastgesteld in [Griekenland](#) aanleiding hebben gegeven tot bezorgdheid bij belanghebbenden. De regeling voor toegang tot documenten wordt momenteel herzien in [Denemarken](#), [Finland](#), [Luxemburg](#) en [Nederland](#).

In [Montenegro](#) zijn in december 2025 nieuwe wijzigingen van de wet inzake vrije toegang tot informatie vastgesteld, maar er blijven uitdagingen bestaan met de handhaving ervan.

⁷¹ Zie Protocol nr. 29 bij de Verdragen betreffende het openbare-omroepstelsel in de lidstaten.

Het verbeteren van de veiligheid en bescherming van journalisten en het aanpakken van juridische bedreigingen en onrechtmatige gerechtelijke procedures tegen publieke participatie

Intimidatie en druk ondermijnen het klimaat waarin journalisten werken, en het waarborgen van hun bescherming en veiligheid is essentieel om de mediavrijheid en een vrij en pluralistisch medialandschap te waarborgen. Om de veiligheid van journalisten te verbeteren, hebben verschillende lidstaten en uitbreidingslanden specifieke actieplannen vastgesteld en stappen ondernomen om specifieke ondersteunende structuren op te zetten⁷². Zo hebben [Denemarken](#), [Kroatië](#) en [Letland](#) actieplannen vastgesteld, terwijl [Luxemburg](#) en [Portugal](#) maatregelen hebben genomen in het kader van eerder vastgestelde actieplannen.

[Duitsland](#) en [Griekenland](#) hebben de capaciteit van opleidingsprogramma's voor rechtshandhaving vergroot of dergelijke programma's opgezet. [Bulgarije](#) heeft richtsnoeren vastgesteld voor de behandeling van zaken over online-intimidatie tegen journalisten. In [Italië](#) zijn ontwerpamendementen ingediend om specifieke verzwarende omstandigheden in te voeren voor misdrijven tegen beroepsjournalisten. In [Malta](#) en [Slowakije](#) moeten nog hervormingen worden doorgevoerd om de bescherming van journalisten te verbeteren.

Strategische rechtszaken tegen publieke participatie (SLAPP's) zijn een bijzondere vorm van intimidatie die gericht is op het creëren van een afschrikkend effect op de mediavrijheid en de vrijheid van meningsuiting. Sinds de publicatie van het verslag van 2025 hebben de vereisten van de EU-wetgeving en de specifieke aanbeveling van de Commissie inzake SLAPP's verdere stappen in de nationale wetgeving helpen stimuleren, aangezien in [België](#), [Cyprus](#), [Estland](#), [Finland](#), [Frankrijk](#), [Letland](#), [Litouwen](#), [Polen](#), [Slovenië](#) en [Zweden](#) anti-SLAPP-wetgeving is aangenomen. Verschillende andere lidstaten hebben wetgeving in verschillende stadia van voorbereiding.

In [Albanië](#) zijn er nog steeds gevallen van verbale en fysieke bedreigingen, lastercampagnes en het gebruik van SLAPP's tegen journalisten. In [Montenegro](#) blijven de autoriteiten zich inspannen om een nultolerantiebeleid te voeren ten aanzien van geweld tegen journalisten, hoewel op zichzelf staande aanvallen voorkomen. In [Servië](#) is de veiligheid van journalisten verder verslechterd, met een toename van het aantal gevallen van fysieke aanvallen, bedreigingen, intimidatie en haatzaaiende uitlatingen.

3.4 Andere institutionele kwesties in verband met controles en waarborgen

Een degelijk systeem van controles en waarborgen vormt een hoeksteen van de rechtsstaat. Door ervoor te zorgen dat overheidsinstanties onderworpen blijven aan doeltreffend toezicht en verantwoordingsplicht, helpt het de concentratie van macht te voorkomen, de grondrechten te beschermen en de democratische veerkracht te versterken.

Grondwetshervormingen en debatten die gevolgen hebben voor institutionele controles en waarborgen

In sommige lidstaten worden momenteel stappen ondernomen om het grondwettelijke systeem van controles en waarborgen te versterken. In [Nederland](#) heeft de regering voorstellen aangekondigd om rechters in staat te stellen wetten te toetsen aan "klassieke" grondrechten die in de grondwet zijn verankerd. In [Zweden](#) wordt gewerkt aan wetswijzigingen van de grondwet, die bedoeld zijn om een kader te bieden voor een betere aanpak van ernstige crises.

⁷² In overeenstemming met de aanbeveling van de Commissie van 16 september 2021 over de veiligheid van journalisten en andere mediaprofessionals.

Zelfs indien een lidstaat zijn nationale bevoegdheid uitoefent om zijn grondwet te wijzigen, kan hij de verplichting om de fundamentele beginselen van het Unierecht in acht te nemen niet ontduiken. In [Slowakije](#) geven bepaalde in september 2025 aangenomen wijzigingen van de grondwet aanleiding tot bezorgdheid in verband met het beginsel van voorrang van het EU-recht⁷³.

Inclusiviteit, kwaliteit en transparantie van het wetgevingsproces

De rechtsstaat vereist dat wetten worden vastgesteld via een transparant, verantwoordingsplichtig, democratisch en pluralistisch proces dat de rechtszekerheid en de kwaliteit van de wetgeving ondersteunt⁷⁴. Verschillende lidstaten ondernemen stappen om de raadpleging van belanghebbenden in het wetgevingsproces te verbeteren. In [Cyprus](#) zijn aanzienlijke stappen gezet om de inspraak van het publiek in de besluitvorming te vergroten, onder meer met de goedkeuring van het wetsvoorstel inzake het burgerinitiatief, dat burgers in staat stelt beleid voor te stellen via een formeel mechanisme. In [Portugal](#) worden stappen ondernomen om de transparantie van het wetgevingsproces te verbeteren, waarbij het parlement nieuwe maatregelen uitvoert en de regering verder werkt aan een systeem van een “wetgevingsvoetafdruk”. In [Roemenië](#) is enige verdere vooruitgang geboekt bij de aanpak van het frequente gebruik van noodverordeningen van de regering en doeltreffende openbare raadplegingen, terwijl in de praktijk een aantal tekortkomingen blijft bestaan. In [Griekenland](#) is de kwaliteit van het wetgevingsproces verbeterd, maar er blijven uitdagingen bestaan, waaronder frequente wetswijzigingen.

In andere lidstaten zijn er echter nog tekortkomingen wat betreft de betrokkenheid van belanghebbenden bij het wetgevingsproces, met in bepaalde gevallen een verdere verslechtering. Het gaat hierbij onder meer om bezorgdheid over het buitensporige gebruik van noodprocedures. In [Bulgarije](#) blijven er problemen bestaan met de praktische uitvoering van de regels voor het wetgevingsproces en bestaat er nog steeds bezorgdheid over de kwaliteit van het wetgevingsproces. In [Tsjechië](#) blijven versnelde wetgevingsprocedures, het omzeilen van publieke betrokkenheid en interdepartementale evaluatie van invloed op de kwaliteit van het wetgevingsproces, waarbij belanghebbenden hun bezorgdheid uiten over het omzeilen van publieke participatie in handelingen van aanzienlijk belang. In [Slowakije](#) blijft het wetgevingsproces aanleiding geven tot bezorgdheid vanwege onvoldoende openbare raadpleging en betrokkenheid van belanghebbenden en het frequente gebruik van versnelde procedures, onder meer voor wetgeving met een grote impact.

In [Albanië](#) blijft bezorgdheid bestaan over de kwaliteit van het wetgevingsproces, met inbegrip van de consequente toepassing van empirisch onderbouwde beleidsvorming en de doeltreffendheid van openbare raadplegingen. In [Noord-Macedonië](#) is het parlement doorgegaan met de uitvoering van zijn reglement en heeft het de efficiëntie ervan verbeterd, terwijl een aanzienlijk aantal wetten volgens een verkorte wetgevingsprocedure is vastgesteld. Er zijn inspanningen verricht om tekortkomingen met betrekking tot empirisch onderbouwde beleidsplanning aan te pakken. In [Servië](#) is het rechtskader voor openbare raadplegingen en de handhaving ervan verslechterd, met lagere normen en een daling van het aantal raadplegingen.

⁷³ Op 21 november 2025 heeft de Commissie een inbreukprocedure ingesteld door een aanmaningsbrief te sturen aan Slowakije wegens schending van fundamentele beginselen van het EU-recht, in het bijzonder de beginselen van voorrang, autonomie, doeltreffendheid en uniforme toepassing van het EU-recht.

⁷⁴ In de bijgewerkte lijst met criteria voor de rechtsstaat van de Commissie van Venetië worden normen vastgesteld met betrekking tot wetgevingsprocedures, waarbij bijvoorbeeld wordt benadrukt dat versnelde wetgevingsprocedures beperkt moeten blijven tot uitzonderlijke situaties of omstandigheden.

Belangrijke ontwikkelingen met betrekking tot de functie van de grondwettelijke en hooggerechtshoven inzake controles en waarborgen

Als belangrijke actoren binnen systemen van controles en waarborgen dragen grondwettelijke hoven aanzienlijk bij tot de doeltreffende toepassing van het EU-recht en de integriteit van de rechtsorde van de EU. Hoewel de lidstaten bevoegd blijven voor de oprichting, samenstelling en werking van deze organen, moeten zij die bevoegdheid uitoefenen in overeenstemming met het EU-recht en de Europese waarden. Grondwettelijke hoven doen ook vaak uitspraken die belangrijke gevolgen hebben voor het algemene systeem van controles en waarborgen.

In [Letland](#) wordt nagedacht over mogelijke wijzigingen van de wet inzake het grondwettelijk hof, met inbegrip van maatregelen om de onafhankelijkheid van de rechters van het grondwettelijk hof verder te waarborgen.

Met betrekking tot de uitbreidingslanden zijn in [Montenegro](#) twee rechters benoemd bij het grondwettelijk hof, waardoor de werking en efficiëntie ervan zijn verbeterd, terwijl de volledige samenstelling nog moet worden bereikt.

Ombudspersonen, nationale mensenrechteninstellingen en andere onafhankelijke autoriteiten

Door te voorzien in onafhankelijk toezicht en verantwoordingsplicht spelen nationale mensenrechteninstellingen (NHRI's)⁷⁵, ombudspersonen⁷⁶, organen voor gelijke behandeling⁷⁷ en andere onafhankelijke autoriteiten een cruciale rol bij de handhaving van de rechtsstaat en de versterking van het systeem van controles en waarborgen. In sommige lidstaten worden inspanningen geleverd om deze instellingen te versterken. In [Tsjechië](#) wordt gewerkt aan de uitvoering van de wijzigingen van de wet inzake de ombudsman tot oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut. In [Kroatië](#) hebben de overheidsinstanties de uitvoering van de aanbevelingen van de ombudspersoon verder verbeterd.

In andere lidstaten stonden NHRI's, ombudspersonen en andere onafhankelijke instellingen nog steeds voor uitdagingen, onder meer wat middelen betreft. In [Portugal](#) werd in juli 2026 een nieuwe ombudspersoon benoemd na vertragingen in de benoemingsprocedure in het parlement. In [Estland](#) hebben sommige onafhankelijke autoriteiten meer taken gekregen, hoewel er geen extra middelen zijn toegewezen.

In [Albanië](#) zijn een nieuwe ombudspersoon en een nieuwe commissaris voor bescherming tegen discriminatie benoemd, waarbij beide instellingen te kampen hebben met aanhoudende tekorten aan personele en financiële middelen. In [Noord-Macedonië](#) heeft het parlement verschillende benoemingen gedaan bij onafhankelijke instellingen, hoewel er bezorgdheid blijft bestaan over selectieprocedures op basis van verdienste. In [Servië](#) hadden de meeste onafhankelijke instanties die actief zijn op het gebied van de grondrechten nog steeds te kampen met beperkte middelen en bleef de opvolging van hun aanbevelingen inconsistent.

Drie lidstaten hebben nog geen nationale mensenrechteninstellingen opgericht die overeenkomstig de VN-beginselen van Parijs zijn geaccrediteerd. In [Roemenië](#) is nog geen definitief besluit genomen over de accreditatie van nationale mensenrechteninstellingen. In [Italië](#) en [Malta](#) werden slechts de eerste voorbereidende stappen gezet voor de oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut.

⁷⁵ Bij de VN-beginselen van Parijs, die in 1993 door de Algemene Vergadering van de VN zijn goedgekeurd (Resolutie A/RES/48/134), zijn de belangrijkste criteria bepaald waaraan NHRI's moeten voldoen. NHRI's worden periodiek geaccrediteerd door de Subcommissie accreditatie van de Internationale Alliantie van Mensenrechteninstellingen.

⁷⁶ Zie de beginselen van de Commissie van Venetië inzake ombudspersonen.

⁷⁷ Richtlijn (EU) 2024/1500 van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn (EU) 2024/1499 van de Raad.

Uitvoering van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en nationale rechtbanken

Sinds 2022 is in de landenhoofdstukken informatie over de uitvoering van belangrijke uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) opgenomen, wat een belangrijke indicator is van het functioneren van de rechtsstaat. De resultaten variëren tussen de lidstaten. In de hele EU moet ongeveer 43,9 % van de belangrijkste uitspraken van het EHRM van de afgelopen tien jaar met betrekking tot lidstaten nog worden uitgevoerd, wat een lichte verbetering is ten opzichte van vorig jaar⁷⁸.

In [België](#) blijft de naleving door overheidsinstanties van de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens een probleem. In [Griekenland](#) wordt met hervormingen getracht de vertragingen van de overheid bij de uitvoering van definitieve rechterlijke beslissingen aan te pakken. In [Cyprus](#) is geen vooruitgang geboekt met de inspanningen om juridische belemmeringen voor de uitvoering van rechterlijke beslissingen weg te nemen.

Ondersteunend kader voor het maatschappelijk middenveld

Maatschappelijke organisaties en mensenrechtenactivisten zijn van essentieel belang voor de bescherming en bevordering van de waarden van de EU. Zij treden op als waakhonden, vestigen de aandacht op bedreigingen van de rechtsstaat, bevorderen democratische beginselen en helpen ervoor te zorgen dat degenen die overheidsgezag uitoefenen verantwoordingsplichtig blijven. De Commissie ondersteunt de inspanningen van de lidstaten om een bloeiende ruimte voor het maatschappelijk middenveld te bevorderen in het kader van de uitvoering van de [EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld](#) en de [Aanbeveling over burgerparticipatie 2023](#).

In veel lidstaten bestaat een faciliterend en ondersteunend kader voor het maatschappelijk middenveld. De inspanningen om het klimaat voor maatschappelijke organisaties verder te versterken, worden in verschillende lidstaten voortgezet, hoewel de mate van vooruitgang varieert. In [Estland](#) is het financieringsprogramma voor het strategisch partnerschap voor maatschappelijke organisaties in werking getreden, dat de belangrijke financieringsbron voor maatschappelijke organisaties in staat zal stellen de open ruimte voor het maatschappelijk middenveld voort te zetten en te ondersteunen. De overheidsinstanties in [Frankrijk](#) blijven maatschappelijke organisaties ondersteunen, onder meer door middel van aanzienlijke overheidsfinanciering, hoewel sommige organisaties nog steeds problemen ondervinden bij hun activiteiten.

In sommige lidstaten zijn maatregelen die gevolgen hebben voor maatschappelijke organisaties opgeheven of ingetrokken. In [Nederland](#) verwierp de senaat de wet inzake transparantie van maatschappelijke organisaties, die door maatschappelijke organisaties, liefdadigheidsorganisaties en het College voor de Rechten van de Mens was bekritiseerd. In [Hongarije](#) zijn een grondwetswijziging en een wet tot afschaffing van het bureau voor de bescherming van de soevereiniteit aangenomen en is het op 13 mei 2025 ingediende wetsontwerp “betreffende transparantie in het openbare leven” niet langer in behandeling bij de nationale vergadering.

Een bloeiende ruimte voor het maatschappelijk middenveld vereist een ondersteunend wettelijk, administratief en regelgevingsklimaat, waarin maatschappelijke organisaties worden ondersteund, serieus worden genomen, worden beschermd en vrij kunnen opereren. Maatschappelijke organisaties in een aantal lidstaten hebben gewezen op beperkingen voor

⁷⁸ In 2025 was het cijfer 45,7 %. Schriftelijke bijdrage van het European Implementation Network (2026).

actoren uit het maatschappelijk middenveld, waaronder belemmeringen voor financiering, vreedzame vergadering en zware rapportagevereisten⁷⁹. In [Tsjechië](#) is de overheidsfinanciering voor deze sector aanzienlijk verminderd. In [Duitsland](#) zijn geen stappen ondernomen om de belastingvrije status van non-profitorganisaties aan te passen, en maatschappelijke organisaties worden nog steeds geconfronteerd met uitdagingen wat betreft hun werking en toegang tot financiering. In [Italië](#) hebben belanghebbenden, met betrekking tot nieuwe wetgeving ter versterking van de interne veiligheid, hun bezorgdheid geuit over ontwikkelingen in verband met beperkingen van het recht om te protesteren en de mogelijke gevolgen daarvan voor de ruimte voor het maatschappelijk middenveld en de uitoefening van de grondrechten en fundamentele vrijheden. Hoewel het bureau voor de bescherming van de soevereiniteit in [Hongarije](#) is afgeschaft, moeten sommige belemmeringen voor het werk van onafhankelijke maatschappelijke organisaties nog worden weggenomen.

Negatieve verhalen, fysieke en verbale aanvallen en politieke druk worden in sommige lidstaten nog steeds als een bijzondere uitdaging beschouwd. In [Roemenië](#) melden maatschappelijke organisaties toenemende beperkingen van hun werk. In [Slowakije](#) werden wijzigingen van de ngo-wet die geacht werden extra administratieve lasten voor maatschappelijke organisaties met zich mee te brengen, weliswaar ongrondwettelijk verklaard, maar het klimaat voor het maatschappelijk middenveld blijft onder druk staan.

In [Albanië](#) functioneren maatschappelijke organisaties vrij, maar worden ze nog steeds geconfronteerd met uitdagingen, zoals het feit dat ze in diskrediet worden gebracht, beperkte transparantie bij beleidsvorming en beperkingen op het gebied van financiële duurzaamheid. In [Montenegro](#) hebben de autoriteiten zich ertoe verbonden de nationale wetgeving in overeenstemming te brengen met het EU-acquis binnen het vastgestelde kader voor inclusieve wetgevingsprocessen, terwijl er uitdagingen blijven bestaan op het gebied van wetgevingsplanning en de doeltreffendheid van openbare raadplegingen. In [Noord-Macedonië](#) heeft de regering haar inspanningen voortgezet om de samenwerking met maatschappelijke organisaties te versterken, maar er blijven uitdagingen bestaan in verband met de financiering van maatschappelijke organisaties. In [Servië](#) zijn maatschappelijke organisaties steeds meer onder druk komen te staan, aangevallen en geïntimideerd, onder meer door hoge ambtenaren, en hebben meldingen van buitensporig gebruik van geweld door de politie tegen demonstranten tot dusver niet tot veroordelingen geleid.

Nationale controles en waarborgen met betrekking tot het gebruik van intrusieve surveillancesoftware (“spyware”)

Elke poging om illegaal toegang te krijgen tot de gegevens van burgers, waaronder journalisten, vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en politieke tegenstanders, is onaanvaardbaar en het is de verantwoordelijkheid van de nationale autoriteiten om het nodige onderzoek uit te voeren. Zelfs wanneer het gebruik van spyware wettelijk wordt uitgevoerd in overeenstemming met de nationale veiligheidsvereisten en buiten het toepassingsgebied van het EU-recht valt, blijven robuuste nationale waarborgen echter van essentieel belang om misbruik te voorkomen en de verantwoordingsplicht te waarborgen. Grondrechten, waaronder gegevensbescherming, de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid om informatie te ontvangen en te verstrekken, en de rechten op een doeltreffende voorziening in rechte en een eerlijk

⁷⁹ Gezamenlijke bijdrage van het maatschappelijk middenveld over de burgerlijke ruimte aan het jaarverslag over de rechtsstaat 2026, blz. 2. In 2025 degradeerde de Civicus-monitor drie EU-lidstaten van de categorie “ingeperkt” naar “belemmerd” en een van de uitbreidingslanden die in het verslag aan bod komen, van “belemmerd” naar “onderdrukt”. Civicus geeft een score aan de staat van de burgerlijke vrijheden op een schaal van 0 tot 100 en rangschikt landen op basis van hun score volgens een schaal van vijf categorieën, gedefinieerd als: open (81-100), ingeperkt (61-80), belemmerd (40-60), onderdrukt (21-39) en gesloten (0-20).

proces, moeten worden gerespecteerd. Wanneer spyware wordt ingezet voor rechtshandavingsdoeleinden of door particuliere entiteiten wordt ingezet voor doeleinden van nationale veiligheid, biedt de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming een uitgebreid kader van waarborgen en toezicht⁸⁰. Wanneer de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming niet van toepassing is, blijft het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens van toepassing.

In het verslag over de rechtsstaat 2026 wordt nog steeds verslag uitgebracht over de ontwikkelingen op dit gebied, waarbij beschuldigingen van illegaal gebruik van spyware de aandacht vestigen op de nationale controles en waarborgen. In [Griekenland](#) wordt de rechterlijke toetsing van bepaalde aspecten van het gebruik van spyware voortgezet. In [Italië](#) worden de onderzoeken naar de zaak van de Paragon-spyware voortgezet, onder meer om vast te stellen wie verantwoordelijk zijn voor het gebruik van de spyware tegen Italiaanse journalisten, nadat het openbaar ministerie geen bewijs had gevonden van operaties van de Italiaanse inlichtingendiensten die via spyware tegen journalisten waren gericht. In [Hongarije](#) blijft het ontbreken van procedurele waarborgen en doeltreffend toezicht in geval van geheime surveillancemaatregelen een punt van zorg.

4.5 Aspecten van de eengemaakte markt binnen de vier pijlers

Doeltreffende rechtsstelsels, sterke waarborgen tegen corruptie, rechtszekerheid en inclusieve, empirisch onderbouwde wetgeving zijn essentiële fundamenteën voor een bloeiende economie. Ze zijn van invloed op het ondernemingsklimaat en investeringskeuzen, liggen ten grondslag aan de goede werking van de eengemaakte markt en ondersteunen duurzame economische groei en het scheppen van werkgelegenheid. In het verslag over de rechtsstaat 2026 wordt de beoordeling voortgezet van de ontwikkelingen met betrekking tot de dimensie van de eengemaakte markt die in gang is gezet met het verslag over de rechtsstaat 2025, waarbij verder wordt voortgebouwd op de input van belanghebbenden uit het bedrijfsleven en dieper wordt ingegaan op kwesties zoals het werk van onafhankelijke regelgevende autoriteiten.

Voortbouwend op de Eurobarometer-gegevens die ook gepresenteerd zijn in het [EU-scorebord voor justitie 2026](#), wordt in elk landenhoofdstuk gerapporteerd over de perceptie die bedrijven hebben van de onafhankelijkheid van openbare aanbestedingen en nationale mededingingsautoriteiten. De onafhankelijkheid van deze autoriteiten is van cruciaal belang voor de werking van de eengemaakte markt. Wat de toetsingsinstanties in eerste aanleg op het gebied van overheidsopdrachten betreft, is de perceptie van onafhankelijkheid het hoogst in [Finland](#), [Luxemburg](#) en [Zweden](#), en het laagst in [Bulgarije](#), [Griekenland](#) en [Hongarije](#). Bij de nationale mededingingsautoriteiten is de perceptie van onafhankelijkheid het hoogst in [Denemarken](#), [Finland](#), [Ierland](#) en [Zweden](#), en het laagst in [Bulgarije](#), [Griekenland](#) en [Hongarije](#).

Wat de perceptie van de doeltreffendheid van investeringsbescherming betreft, gaf meer dan twee derde van de ondervraagde ondernemingen aan vertrouwen te hebben in [Denemarken](#), [Finland](#), [Ierland](#), [Luxemburg](#), [Malta](#), [Nederland](#), [Oostenrijk](#), [Slovenië](#), en [Zweden](#), terwijl minder dan een derde vertrouwen heeft in [Griekenland](#) en [Polen](#). Meer dan twee derde van de bedrijven in [Albanië](#) heeft vertrouwen in investeringsbescherming, meer dan de helft in [Montenegro](#) en [Servië](#), en minder dan de helft in [Noord-Macedonië](#).

Wat de **werking van het justitiële stelsel** betreft, is het vanuit het oogpunt van de eengemaakte markt een belangrijke overweging dat gespecialiseerde rechtbanken en rechter beschikbaar zijn om handelsrechtelijke geschillen te beslechten, waaronder grensoverschrijdende zaken met een

⁸⁰ Verslag van de Commissie van Venetië van 2024 over regelgeving inzake spyware die in overeenstemming is met de rechtsstaat en de mensenrechten.

hoge waarde. Zoals uit het EU-scorebord voor justitie 2026 blijkt⁸¹, zijn er in vier lidstaten alleen gespecialiseerde handelsrechtbanken, zijn er in negen lidstaten alleen gespecialiseerde handelskamers binnen de gewone rechtbanken en zijn er in vier andere lidstaten alleen gespecialiseerde rechters binnen de gewone rechtbanken. In de overige tien lidstaten zijn er combinaties van de voorgaande drie categorieën en in één ervan bestaan alle drie de mogelijkheden, zij het op verschillende niveaus en voor verschillende gevallen. In [Duitsland](#) zijn in meer dan de helft van de deelstaten gespecialiseerde handelsrechtbanken en -kamers operationeel geworden. In [Cyprus](#) blijft de langdurige vertraging bij het operationeel maken van de handelsrechtbank aanleiding geven tot ernstige bezorgdheid in het bedrijfsleven.

Bedrijven profiteren van de beschikbaarheid van alternatieve geschillenbeslechting, niet in de laatste plaats omdat de proceskosten voor hen een belemmering kunnen vormen. In [Italië](#) wijzen belanghebbenden uit het bedrijfsleven op het potentieel van bemiddeling om doeltreffend bij te dragen tot het verminderen van het aantal geschillen en roepen zij op tot verdere maatregelen om het gebruik ervan te bevorderen. Het stelsel van gerechtskosten bij gewone rechtbanken in [Oostenrijk](#) blijft problemen opleveren bij de toegang tot de rechter, onder meer voor bedrijven, met name door het ontbreken van een plafond voor gerechtskosten.

Tot slot kunnen tekortkomingen in de efficiëntie van rechtsstelsels het ondernemingsklimaat ondermijnen, aangezien investeerders en bedrijven tijdige geschillenbeslechting nodig hebben om weloverwogen investeringsbeslissingen te kunnen nemen. In [Malta](#) zijn vertragingen en ontoereikende efficiëntie van rechtbanken een punt van zorg voor het vertrouwen van het bedrijfsleven. Hoewel het aantal medewerkers van rechtbanken is toegenomen, erkennen belanghebbenden tekorten aan justitieel en administratief personeel als een factor van vertragingen in rechtbanken, wat ook gevolgen kan hebben voor de rechtszekerheid en de economische activiteiten. In [Italië](#) erkennen belanghebbenden, met inbegrip van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de vooruitgang die is geboekt bij de aanwerving van magistraten en administratief rechtbankpersoneel, bijvoorbeeld door het openen van vergelijkende onderzoeken voor de permanente aanwerving van griffiers, maar zijn zij het ermee eens dat verdere inspanningen nodig zijn om vacatures in te vullen om de efficiëntie van justitie te verbeteren. In [Portugal](#) blijven belanghebbenden tekortkomingen op het gebied van efficiëntie in het rechtsstelsel, met name de verslechterende efficiëntie van administratieve en fiscale rechtbanken, signaleren als een langetermijnbelemmering voor investeringen en het ondernemingsklimaat.

Corruptie verstoort de mededinging en ondermijnt het vertrouwen in overheidsinstanties, waardoor de goede werking van de eengemaakte markt en de voorwaarden om zaken te doen worden aangetast. Dit is met name relevant bij overheidsopdrachten, waarbij verschillende lidstaten de transparantie- en integriteitsmaatregelen versterken. [Griekenland](#) heeft een systeem ingevoerd voor de opleiding en certificering van ambtenaren die overheidsopdrachten behandelen, extra personeel in dienst genomen voor de toezichthoudende autoriteit voor overheidsopdrachten en een register van beroepsbeoefenaren op het gebied van overheidsopdrachten opgezet, met als doel de professionalisering, integriteit en verantwoordingsplicht van ambtenaren die betrokken zijn bij overheidsopdrachten te versterken. In [Cyprus](#) is een nieuw platform voor e-aanbestedingen operationeel geworden, dat volledige zichtbaarheid biedt en de auditautoriteiten ondersteunt bij hun werkzaamheden, en tegelijkertijd de transparantie en verantwoordingsplicht aanzienlijk versterkt. In [Slovenië](#) is het Ministerie van Openbaar Bestuur doorgegaan met de uitvoering van twee meerjarige actieplannen inzake overheidsopdrachten, die tot doel hebben de transparantie, professionalisering en analyse te vergroten en de capaciteit op het gebied van e-aanbesteding

⁸¹ EU-scorebord voor justitie 2026, figuur 65.

te verbeteren. In [Oostenrijk](#) hebben de ministeries die verantwoordelijk zijn voor overheidsopdrachten organisatorische maatregelen en interne controles ingevoerd om corruptierisico's aan te pakken.

Duidelijke en transparante regels voor het *medialandschap* zijn van cruciaal belang voor zowel de bescherming van de integriteit van onze democratische ruimte als de ondersteuning van de eengemaakte markt door middel van eerlijke concurrentie voor aanbieders van mediadiensten. De mediasector staat voor economische uitdagingen die een bredere mondiale trend weerspiegelen. In dat verband spelen de transparantie van media-eigendom, de billijke en transparante toewijzing van overheidsreclame aan mediabedrijven en transparante financieringsregelingen ter ondersteuning van de mediasector een belangrijke rol. De Europese verordening mediavrijheid is verankerd in het feit dat onafhankelijke mediadiensten een unieke rol spelen op de eengemaakte markt, een snel veranderende en economisch belangrijke sector vertegenwoordigen en tegelijkertijd optreden als publieke waakhonden. In dit verband hebben verschillende nieuwe ontwikkelingen deze uitdagingen verder versterkt. De afgelopen jaren zijn er in de mediasector structurele uitdagingen ontstaan die van invloed kunnen zijn op de vrijheid en pluriformiteit van de media wereldwijd. Het gaat hierbij onder meer om afhankelijkheid van digitale platforms, door algoritmen gestuurde distributie, dalende en ongelijke reclame-inkomsten, buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging, en de impact van AI. De Europese verordening mediavrijheid voorziet in jaarlijkse monitoring van de risico's en ontwikkelingen op de mediamarkt, waaronder verschillende van deze uitdagingen. Afstemming van de lidstaten op de Europese verordening mediavrijheid is van fundamenteel belang om de groei en duurzaamheid van deze cruciale sector te waarborgen. In [Griekenland](#) lanceerde de regering financiële steunmaatregelen, met name voor lokale en regionale media, en wordt een langetermijnplan voor staatssteun uitgevoerd om de digitale transitie van de sector te ondersteunen. In [Oostenrijk](#) zijn gedetailleerde richtsnoeren vastgesteld met betrekking tot de interpretatie en toepassing van de vereisten inzake overheidsopdrachten voor de eerlijke verdeling van overheidsreclame. In [Ierland](#) zal een nieuw wetsvoorstel voorzien in een wetgevingskader voor het mediafonds, waarmee drie journalistieke regelingen en een regeling voor digitale transformatie zijn ondersteund.

Doeltreffende **controles en waarborgen** bevorderen de rechtszekerheid en de voorspelbaarheid van de regelgeving, waardoor bedrijven in een stabiel en voorspelbaar klimaat kunnen functioneren. In [Frankrijk](#) is na een brede raadpleging een wet aangenomen om het leven van bedrijven te vereenvoudigen. In [Italië](#) waren belanghebbenden uit het bedrijfsleven ingenomen met een in november 2025 aangenomen wet die tot doel had de regelgeving te vereenvoudigen. In [Roemenië](#) blijft de onvoorspelbaarheid van de wetgeving, als gevolg van frequente wijzigingen van de wetgeving en een groot aantal wetsontwerpen die in behandeling zijn bij het parlement, het belangrijkste punt van zorg voor bedrijven en maatschappelijke organisaties. In [Malta](#) blijven frequente wetswijzigingen en ad-hoc uitvoeringsmaatregelen de juridische stabiliteit en voorspelbaarheid in gevaar brengen, wat gevolgen kan hebben voor het ondernemingsklimaat. In [Cyprus](#) zien bedrijven nog steeds uitdagingen in verband met de kwaliteit van het wetgevingsproces en de noodzaak om de wetgeving te stroomlijnen.

4. CONCLUSIE

In het verslag over de rechtsstaat van dit jaar wordt bevestigd dat de jaarlijkse rechtsstaatcyclus een belangrijke stimulans blijft vormen voor hervormingen in alle lidstaten, wat zowel burgers als bedrijven ten goede komt. Over het geheel genomen wijzen de ontwikkelingen op een over het algemeen positief traject, met duidelijke verbeteringen en belangrijke hervormingen die zijn voltooid of aan de gang zijn op alle vier de gemonitorde gebieden, ook al blijft het beeld

ongelijk tussen de lidstaten en beleidsterreinen, waarbij sommige uitdagingen blijven bestaan. De betrokkenheid bij het proces blijft sterk, zoals blijkt uit het aanzienlijke aantal aanbevelingen van 2025 waarmee vooruitgang wordt geboekt.

Met het oog op de toekomst is de Commissie van mening dat het verslag en de aanbevelingen ervan een belangrijke rol moeten spelen in het kader van de volgende langetermijnbegroting van de EU, om ervoor te zorgen dat er sterke waarborgen zijn voor de bescherming van de financiële belangen van de Unie en om investeringen en hervormingen te ondersteunen die de rechtsstaat helpen bevorderen en versterken. Gelijke en eerlijke behandeling van de lidstaten, een duidelijke en consequente toepassing van de EU-normen en een op dialoog gebaseerd proces zijn de onderliggende beginselen van het verslag over de rechtsstaat, dat als leidraad zal blijven dienen voor de werkzaamheden van de Commissie met de lidstaten.

De Commissie zal in de jaarlijkse cyclus nauw blijven samenwerken met het Europees Parlement en de Raad. Zij roept de Raad en het Europees Parlement op om algemene en landspecifieke debatten voort te zetten op basis van het verslag. De Commissie blijft vastberaden om de lidstaten te ondersteunen bij de uitvoering van de aanbevelingen van dit jaar en om met alle relevante belanghebbenden samen te werken aan de waarborging en versterking van de kernwaarden van de Unie.